

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Talousnäkymät ja palkanmuodostus

Julkaisija
VALTIONEUVOSTON
KANSLIA

KUVAILULEHTI
3.2.2016

Julkaisun laji
Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti

Toimeksiantaja
Valtioneuvoston kanslia

Tekijät
Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan sihteeristö (VM)

Toimielimen asettamispäivä
18.10.2012

Julkaisun nimi (myös ruotsinkielinen)
Talousnäymät ja palkanmuodostus
Ekonomiska utsikter och lönebildning

Tiivistelmä

Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan palkanmuodostuksen seurantaraportissa selvitetään ansioiden, hintojen ja ostovoiman sekä kilpailukyvn kehitystä ja kehitysnäkymiä. Toimikunta hyödyntää arvioissaan valtiovarainministeriön suhdanne-ennustetta, joka on julkaistu VM:n kansantalousosaston taloudellisessa katsauksessa 18.12.2015.

Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen mukaan ansiot nousevat vuonna 2016 1,2 % ja kuluttajahinnat 0,9 %. Palkansaajien yhteenlasketun käytettävissä olevan reaalityulon eli ostovoiman arvioidaan lisääntyvän 0,9 % vuonna 2016. Vuonna 2017 ostovoiman arvioidaan heikentyvän hieman.

Komission ennusteen mukaan Suomen koko talouden yksikkötyökustannusten kasvu hidastuu tulevina vuosina. Maltillisista palkkaratkaisuista johtuen Suomen kustannuskilpailukyky vahvistuu hieman suhteessa muuhun euroalueeseen.

Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan kokoonpanoon kuuluvat: Antti Aarnio (STTK), Jonna Berghäll (VM), Jari Haapasalmi (EK), Terhi Heikkinen (EK), Margareta Heiskanen (KT), Erno Järvinen (MTK), Jarkko Kivistö (SP), Eugen Koev (Akava), Olli Koski(SAK), Petri Malinen (SY), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (STTK), Hannele Orjala (TK), Helena Pentti (SAK), Pekka Sinko (Vnk), Pentti Tuominen (VM), Markus Sovala (VM, pj.), Mikko Spolander (VM, vpj.), Pasi Koikkalainen (VM, siht.) ja Marko Synkkänen (VM, siht.).

Avainsanat
palkanmuodostus, kilpailukyky, ostovoima

Sarjan nimi ja numero
Tulo- ja kustannuskehityksen selvitystoimikunnan raportti
5.2.2016

Kieli
Fi

Kokonaissivumäärä
34

Kustantaja
Valtioneuvoston kanslia

Julkaisun jakelus
Julkaisu PDF:nä: www.vnk.fi/julkaisut
Lisätietoja: info@vnk.fi

Taitto
Valtioneuvoston hallintoyksikkö

Painopaikka
Raportti julkaistaan
ainoastaan sähköisesti
PDF:nä

Luottamuksellisuus
Julkinen

Utgivare STATSRÅDETS KANSLI		PRESENTATIONSBLAD 3.2.2016	
Typ av publikation Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling		Uppdragsgivare Statsrådets kansli	
Författare Sekretariatet för utredningskommissionen för inkomst- och kostnadsutvecklingen (FM)		Datum då utredningen tillsattes 18.10.2012	
Publikationens namn Ekonomiska utsikter och lönebildning			
Referat <p>I den uppföljningsrapport om lönebildningen som utarbetats av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling redogörs det för hur inkomsterna, priserna, köpkraften och konkurrenskraften utvecklas samt utvecklingsutsikterna för dem. Kommissionens bedömning baserar sig på finansministeriets konjunkturprognos, som har publicerats i finansministeriets ekonomiska översikt av den 18 december 2015.</p> <p>Enligt finansministeriets ekonomiska avdelnings prognos kommer inkomsterna att stiga med 1,2 % och konsumentpriserna med 0,9 % år 2016. Löntagarnas sammanlagda disponibla realinkomster, dvs. köpkraft, beräknas öka med 0,9 % år 2016. År 2017 köpkraften kommer att minska lite.</p> <p>Enligt kommissionens prognos kommer tillväxten av enhetsarbetskostnaderna i hela den finländska ekonomin att avta under de kommande åren. På grund av moderata löneuppgörelser kommer Finlands kostnadskonkurrenskraft att stärkas något jämfört med det övriga euroområdet.</p> <p>Till kommission för inkomst- och kostnadsutveckling hör: Antti Aarnio (FTFC), Jonna Berghäll (FM), Jari Haapasalmi (EK), Terhi Heikkonen (EK), Margareta Heiskanen (Kommunarbetsgivarna), Erno Järvinen (MTK), Jarkko Kivistö (FB), Eugen Koev (Akava), Olli Koski (FFC), Petri Malinen (FF), Jussi Mustonen (EK), Seppo Nevalainen (FTFC), Hannele Orjala (Statistikcentralen), Helena Pentti (FFC), Pekka Sinko (SRK), Pentti Tuominen (FM), Markus Sovala (FM, ordf.), Mikko Spolander (FM, vice ordf.), Pasi Koikkalainen (FM, sekr.) och Marko Synkkänen (FM, sekr.).</p>			
Nyckelord lönebildning, konkurrenskraft, köpkraft			
Seriens namn och nummer Rapport av kommissionen för inkomst- och kostnadsutveckling 3.2.2016		Språk Fi	Sidantal 34
Förläggare Statsrådets kansli		Distribution Publikationen som PDF: www.vnk.fi/julkaisut Ytterligare information: info@vnk.fi	
Layout Statsrådets förvaltningsenhet		Tryckort Rapporten publiceras endast elektroniskt som PDF-fil	Sekretessgrad Offentlig

SISÄLLYS

Tiivistelmä.....	6
1 Suhdannekuva vuosille 2015–2017.....	7
Yleinen talouskehitys.....	7
Ajankohtainen työllisyystilanne.....	9
2 Ansiokehitys	13
Palkat	13
3 Hinnat ja ostovoima	16
Hinnat.....	16
Palkansaajien ostovoima.....	17
4 Talouden kilpailukyky	19
Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella	19
Kustannuskilpailukyky	22
Muut koko talouden kilpailukyvyn indikaattorit.....	26
Kilpailukyky ja tulonmuodostus.....	27
LIITTEET	32
Liite 1: Muutoksia veroissa ja etuuksissa	32
Liite 2: Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain (Lähde: Eurostat, VM)	34

TIIVISTELMÄ

Raportin kokonaistaloudellinen tilannekuva perustuu valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteeseen, joka julkaistiin 18.12.2015.

Suomen talouden vaikeudet jatkuvat seuraavien parin vuoden aikana. Kasvunäkymät ovat heikot ja julkisen talouden tilanne ei parane oleellisesti. Suomen teollisuustuotannon tason arvioidaan olevan v. 2017 noin neljänneksen alempi kuin kymmenen vuotta sitten.

VM:n kansantalousosaston ennusteen mukaan vuoden 2016 kasvuksi muodostuu 1,2 %. Kasvun taustalla on pitkälti yksityisten investointien suotuisa kehitys. Tehdasteollisuuden rakennusinvestoinnit lisääntyvät tänä vuonna merkittävästi johtuen jo päätetyistä hankkeista. Kone- ja laiteinvestoinnit kääntyvät myös selvään kasvuun ja siten yksityisten investointien ennustetaan kasvavan 5,8 %. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun säilyy tänä vuonna negatiivisena tuonnin lisääntyessä vientiä voimakkaammin investointien vauhdittamana. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu hieman. Teollisuustuotannon ennustetaan vihdoin kääntyvän maltilliseen 1,7 prosentin kasvuun. Taloudellisen aktiviteetin virkoaminen on kuitenkin niin vaatimatonta, että työmarkkinoiden tilanne ei tule olennaisesti paranemaan. Työttömyysaste jämähtää 9,4 prosenttiin ja työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat ovat edelleen suuret.

Vuosina 2014–2016 sopimuskorotukset noudattavat hyvin kattavasti syksyllä 2013 solmittua työllisyys- ja kasvusopimusta. Nimellisansiot nousivat vuonna 2015 1,2 %, josta sopimuskorotusten osuus on 0,5 prosenttiyksikköä. VM:n kansantalousosaston ennusteessa maltillisen ansioiden nousun oletetaan jatkuvan siten, että ansiotasoindeksi nousee 1,2 % vuosina 2016 ja 2017. Tänä vuonna verotukseen liittyvien päätösperäisten tekijöiden johdosta inflaatio nopeutuu 0,9 prosenttiin, joka on kuitenkin edelleen tavanomaista keskimääräistä hintakehitystä vaimeampaa.

Heikosta työllisyyskehityksestä huolimatta ostovoima vahvistui viime vuonna erityisesti poikkeuksellisen alhaisen inflaation vuoksi. Tänä vuonna ostovoiman kasvua tukee työllisyystilanteen koheneminen ja palkansaajien keskimääräisen veroasteen hienoinen aleneminen, jonka seurauksena palkansaajien yhteenlaskettu ostovoima lisääntyy viime vuoden tapaan lähes prosentin. Vuonna 2017 työllisyys jatkaa tuolloin kohenemista, mutta veroasteen kääntyessä nousuun, inflaation nopeutuessa ja tulonsiirtojen supistuessa palkansaajien ostovoima heikkenee hieman.

Maltillisista palkkaratkaisuista johtuen Suomen kustannuskilpailukyky on hitaasti parantunut usean vuoden alamäen jälkeen. Nimelliset yksikkötyökustannukset nousivat vuonna 2014 Suomessa hieman vähemmän kuin euroalueella keskimäärin ja komission ennusteen mukaan näin tulisi käymään myös vuosina 2015–2017. Komission valuuttakurssimuutokset huomioivan indikaattorin mukaan tehdasteollisuuden suhteellinen kilpailukyky on myös hieman parantunut vuosina 2013–2014, mutta on edelleen selvästi vuosien 1995–2014 keskiarvoa heikompi.

1 Suhdannekuva vuosille 2015–2017

Yleinen talouskehitys

Suomen talouden vaikeudet jatkuvat seuraavien parin vuoden aikana. Kasvunäkymät ovat heikot ja julkisen talouden tilanne ei parane oleellisesti. Suomen teollisuustuotannon tason arvioidaan olevan v. 2017 noin neljänneksen alempi kuin kymmenen vuotta sitten. Nykyisenkaltaisella talouden rakenteella teollisuuden ja viennin virkoaminen on ehdoton edellytys Suomen talouden suotuisalle kehitykselle. Suomen talouskasvu jää ennustejakson aikana kilpailijamaitamme hitaammaksi ja työttömyysaste korkeaksi.

Viime vuonna työmarkkinoiden tilanne jatkui heikkona. Työttömyysasteen ennakoitiin joulukuun ennusteessa nousevan 9,4 prosenttiin viime vuoden osalta. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli lokakuussa 113 000, eli vajaat 20 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien määrä oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan lokakuussa 206 000; myös vajaat 20 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin.

VM:n kansantalousosaston ennusteen mukaan vuoden 2016 kasvuksi muodostuu 1,2 %. Kasvun taustalla on pitkälti yksityisten investointien suotuisa kehitys. Tehdas-teollisuuden rakennusinvestoinnit lisääntyvät tänä vuonna merkittävästi johtuen jo päätetyistä hankkeista. Kone- ja laiteinvestoinnit kääntyvät myös selvään kasvuun ja siten yksityisten investointien ennustetaan kasvavan 5,8 %. Nettoviennin vaikutus talouskasvuun säilyy tänä vuonna negatiivisena tuonnin lisääntyessä vientiä voimakkaammin investointien vauhdittamana. Yksityisen kulutuksen kasvu hidastuu hieman. Tänä vuonna verotukseen liittyvien päätösperäisten tekijöiden johdosta inflaatio kiihtyy lähelle yhtä prosenttia. Teollisuustuotannon ennustetaan vihdoin kääntyvän maltilliseen 1,7 prosentin kasvuun. Taloudellisen aktiviteetin virkoaminen on kuitenkin niin vaatimatonta, että työmarkkinoiden tilanne ei tule olennaisesti paranemaan. Työttömyysaste jämähtää 9,4 prosenttiin ja työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat ovat edelleen suuret.

Vuoden 2017 talouskasvuksi ennustetaan 1,2 %. Vaatimattoman kasvun taustalla on kokonaisuudessaan kotimainen kysyntä. Vuosien 2015–2017 kumulatiivinen kasvu jää vain 2,6 prosenttiin ja BKT:n määrä edelleen noin kolme prosenttia pienemmäksi kuin edellisessä suhdannehuipussa vuoden 2007 lopulla.

Julkinen talous pysyy edelleen alijäämäisenä pitkittyneen matalasuhdanteen sekä talouden rakenteellisten ongelmien vuoksi. Toteutetut sopeutustoimet ovat rajoittaneet julkisten menojen kasvua, mutta eivät ole pysäyttäneet sitä mm. väestön ikääntymisestä aiheutuvan kuntiin kohdistuvan menopaineen vuoksi. Heikon tulokehityksen vuoksi myös alijäämä on kasvanut. Kolmen prosentin alijäämärajan arvioidaan rikkoutuneen viime vuonna. Alijäämä kuitenkin kääntyy hienoisen laskuun ennustejaksolla. Julkinen velka suhteessa BKT:hen jatkaa kasvuaan ja ylitti 60 prosentin rajan vuonna 2015.

Taulukko 1. Keskeiset ennusteluvut 18.12.2015 (VM:n kansantalousosasto)

	2014*	2012	2013	2014*	2015**	2016**	2017**
	mrd. euroa	määrän muutos, prosenttia					
Bruttokansantuote markkinahintaan	205	-1,4	-1,1	-0,4	0,2	1,2	1,2
Tavaroiden ja palvelujen tuonti	79	1,6	0,0	0,0	-2,0	2,4	3,0
Kokonaistarjonta	285	-0,6	-0,8	-0,3	-0,4	1,6	1,7
Tavaroiden ja palvelujen vienti	78	1,2	1,1	-0,7	-1,1	1,8	2,9
Kulutus	165	0,4	0,0	0,3	1,0	0,6	0,6
yksityinen	114	0,3	-0,3	0,5	1,3	0,8	0,8
julkinen	51	0,5	0,8	-0,2	0,4	0,2	0,1
Investoinnit	42	-2,2	-5,2	-3,3	-2,1	4,8	3,6
yksityiset	33	-3,2	-7,1	-3,9	-2,2	5,8	4,2
julkiset	8	2,6	3,5	-0,9	-1,6	0,6	1,0
Kokonaiskysyntä	285	-0,6	-0,5	-0,2	-0,4	1,5	1,6
kotimainen kysyntä	208	-1,2	-1,1	0,0	-0,2	1,4	1,2

	2012	2013*	2014*	2015**	2016**	2017**
Bruttokansantuote, mrd. euroa	200	203	205	206	211	216
Palvelut, määrän muutos, %	0,6	-1,8	-0,1	0,8	0,7	1,2
Koko teollisuus, määrän muutos, %	-8,5	-0,6	-0,3	-2,2	1,7	3,4
Työn tuottavuus, muutos, %	-2,1	0,0	0,3	0,4	0,4	1,4
Työlliset, muutos, %	0,4	-1,1	-0,4	-0,3	0,4	0,4
Työllisyysaste, %	69,0	68,5	68,3	68,1	68,5	68,8
Työttömyysaste, %	7,7	8,2	8,7	9,4	9,4	9,0
Kuluttajahintaindeksi, muutos, %	2,8	1,5	1,0	-0,1	0,9	1,4
Ansiotasoindeksi, muutos, %	3,2	2,1	1,4	1,2	1,2	1,2
Vaihtotase, mrd. euroa	-3,9	-3,4	-1,9	0,9	1,2	1,3
Vaihtotase, suhteessa BKT:een, %	-1,9	-1,7	-0,9	0,4	0,5	0,6
Lyhyet korot (euribor 3 kk), %	0,6	0,2	0,2	0,0	-0,2	-0,1
Pitkät korot (valtion obligaatiot, 10 v), %	1,9	1,9	1,4	0,7	1,0	1,5
Julkisyhteisöjen menot, suhteessa BKT:een, %	56,1	57,6	58,2	59,1	58,7	58,3
Veroaste, suhteessa BKT:een, %	42,7	43,8	43,9	44,6	44,5	44,2
Julkisyhteisöjen rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-2,1	-2,5	-3,3	-3,3	-2,9	-2,6
Valtion rahoitusjäämä, suhteessa BKT:een, %	-3,6	-3,6	-3,9	-3,1	-2,9	-2,7
Julkisyhteisöjen bruttovelka, suhteessa BKT:een, %	52,9	55,6	59,3	62,8	64,9	66,6
Valtionvelka, suhteessa BKT:een, %	42,0	44,3	46,4	48,5	49,9	51,3

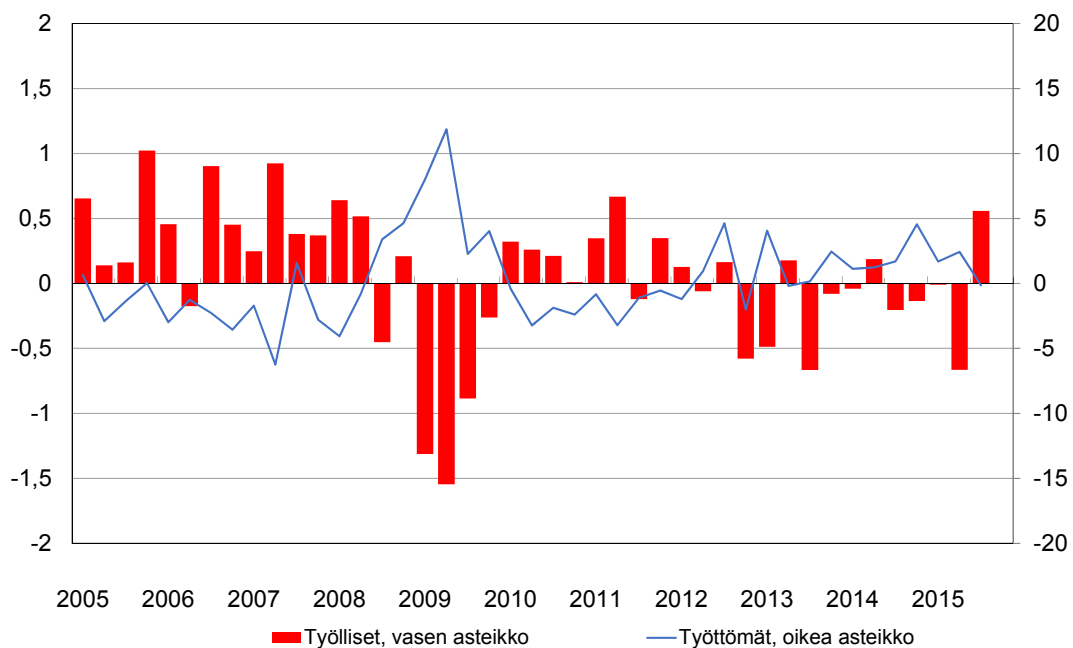
Ajankohtainen työllisyystilanne

Työllisten määrä laski nopeasti alkuvuonna 2015, mutta lasku on pysähtynyt vuoden loppupuoliskolla. Työllisiä oli tammi-lokakuussa 0,3 % vähemmän kuin vastaavana aikana viime vuonna. Työllisten määrän ennustetaan laskevan 0,3 % vuonna 2015.

Työttömyys kasvoi alkuvuonna varsin nopeasti, mutta syksyllä myös työttömyyden kasvu on pysähtynyt sekä Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen että Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan. Työttömyysasteen trendi oli marraskuussa 9,2 %. Alkuvuoden korkeammista työttömyyslukemista johtuen ennuste koko vuoden 2015 työttömyysasteelle on 9,4 %.

Bruttokansantuotteen ennustettu kasvu vuosina 2016 ja 2017 kääntäisi myös työllisyyden maltilliseen nousuun ja työttömyyden hitaaseen laskuun. Työttömyys pysyy kuitenkin korkeana lähivuosina suuresta piilo- ja rakennetyöttömien määrästä johtuen. Vuosina 2016 ja 2017 työllisyyden ennustetaan paranevan 0,4 % vuodessa. Työttömyysasteessa ei tapahdu suuria muutoksia tänä vuonna, mutta sen ennustetaan laskevan 9 prosenttiin vuonna 2017.

Kuvio 1. Työllisyys ja työttömyys, neljännesmuutos-%

Lähde: Tilastokeskus, kausitasoitus Suomen Pankki

TK:n ja TEM:n työttömyystilastojen välinen ero ei viime kuukausina ole enää kasvanut ja se pysytteli noin 100 000 henkilön paikkeilla vuonna 2015. TK:n tilastoiman piilotyöttömien määrän useita vuosia jatkunut kasvu näyttää nyt myös pysähtyneen. Piilotyöttömiä oli marraskuussa 2015 yhtä paljon kuin vuotta aiemmin eli noin 150 000 henkeä.

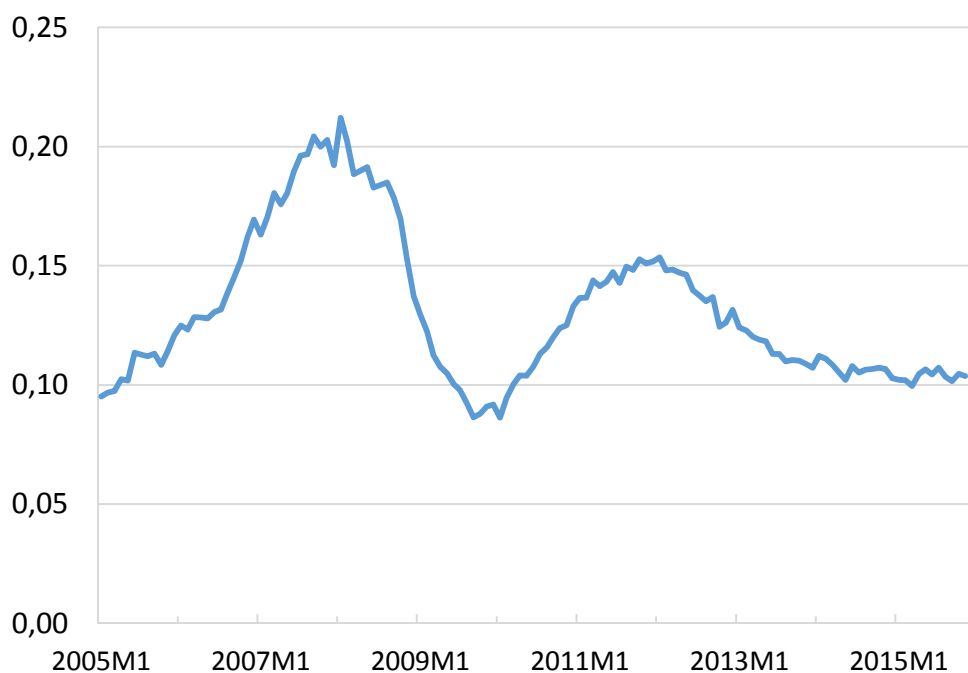
Piilotyöttömien suuren määrän ennakoitaan alkavan supistua ennustejaksolla, mikäli useimmat TE-toimistoihin rekisteröityneistä työttömistä työnhakijoista alkavat etsiä aktiivisesti töitä suhdannetilanteen parantuessa. Virallinen työttömyys (TK) saattaa-kin pysyä pitkään korkeana, vaikka rekisteröityjen työttömien määrä alkaisi kasvun käynnistyttyä laskea.

Pitkäaikais- ja rakennetyöttömien määrän kasvu on hidastunut alkuvuoteen 2015 verrattuna, mutta tilanne on edelleen vakava. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleita oli lokakuussa 113 000, eli vajaat 20 000 enemmän kuin vuotta aiemmin. Rakennetyöttömien määrä oli TEM:n työnvälitystilaston mukaan lokakuussa 206 000; myös vajaat 20 000 henkilöä enemmän kuin vuotta aiemmin. Suhdannetilanteen parantuessakin suuri rakennetyöttömyys tulee hidastamaan työttömyyden vähene- mistä.

Työmarkkinoiden suhdannetilannetta voidaan arvioida tarkastelemalla avoimien työ- paikkojen suhdetta työttömiin työnhakijoihin (kuvio 2). Avoimien työpaikkojen suhde työttömiin työnhakijoihin on vakiintunut viimeisen vuoden aikana 10 % tuntumaan, mikä viittaa vähäiseen kireyteen ja työvoiman heikkoon kysyntään. Mitä matalampi tämä suhdeluku on, sitä helpompaa yrityksillä on tällöin löytää työntekijöitä, sillä työnhakijoita on runsaasti yhtä vakanssia kohti. Vastaavasti, työttömien työnhakijoi- den työnsaantimahdollisuudet heikkenevät, kun avoimista paikoista kilpailee suuri joukko työnhakijoita.

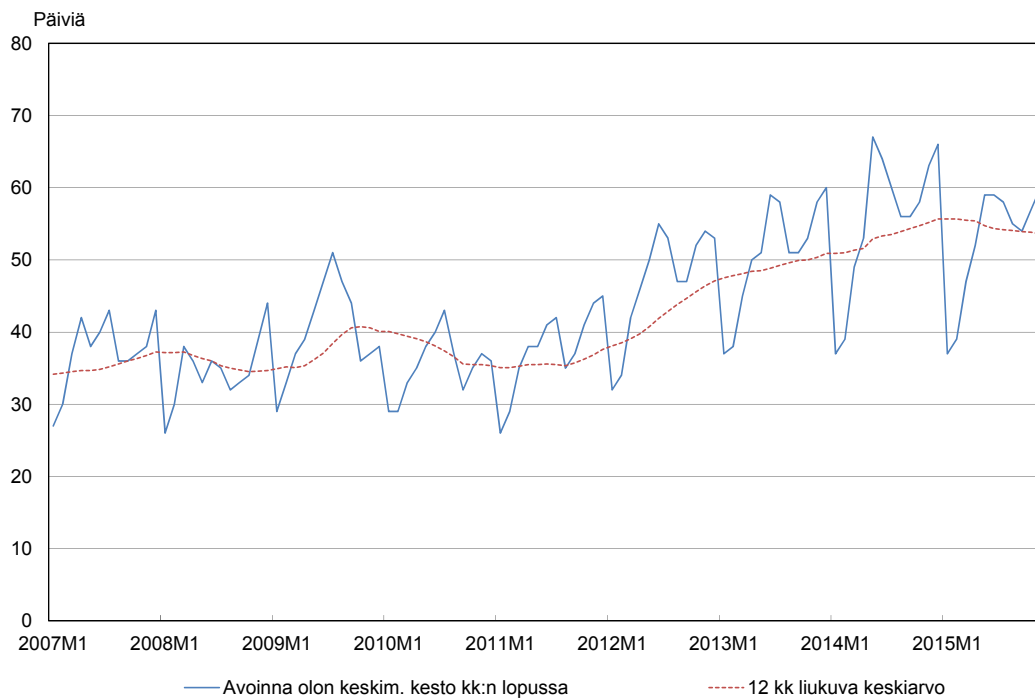
Vaikka yritysten mahdollisuudet löytää työntekijöitä ovat suhdannemielessä nyt erit- täin hyvät, niin työpaikkojen avoinna olon keskimääräinen kesto on samanaikaisesti selvästi pidentynyt (kuvio 3). Tämä viittaa siihen, että vaikka yhtä avointa työpaikkaa kohti on ollut runsaammin työvoimatoimistoihin rekisteröityneitä työttömiä työnhaki- joita, niin työnantajien on ollut hankalampaa löytää heidän joukostaan sopivaa työn- tekijää.

Kuvio 2. Työmarkkinoiden kireys: avoimet työpaikat työtöntä työnhakijaa kohden

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

Kuvio 3. Työpaikkojen avoinna olon kesto päivinä

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

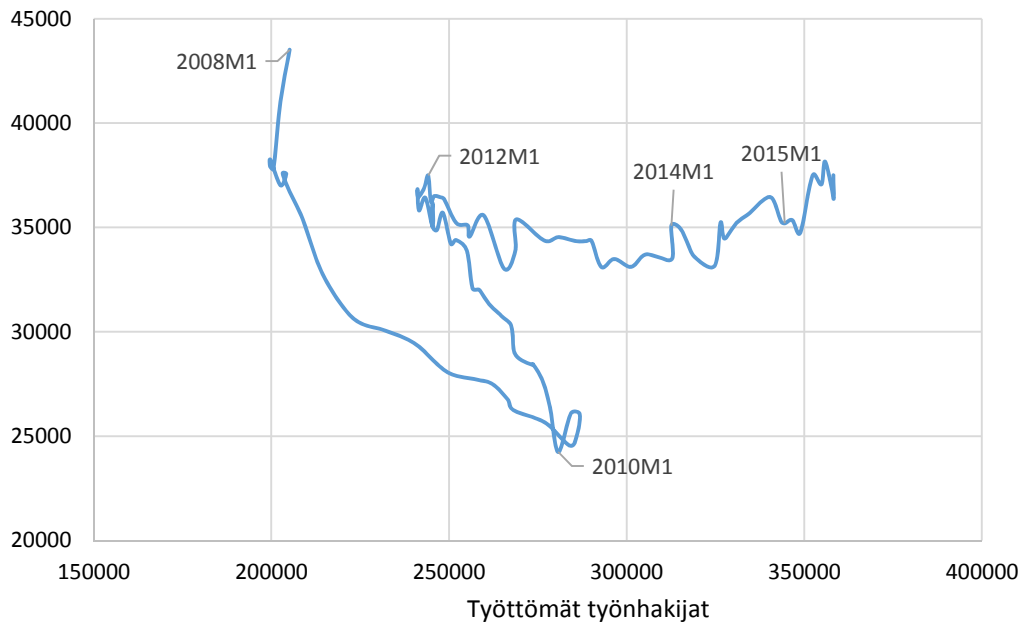
Kuvio 4¹ viittaa siihen, että yhteensopivuusongelmat ovat lisääntyneet viime vuosina. Verrattaessa nykytilannetta vuoden 2012 alkuun, on työttömien työnhakijoiden määrä on kasvanut yli 100 000 hengellä vaikka avointen työpaikkojen määrä on pysynyt ennallaan noin 35 000 tasolla. Jos työnhakijoiden ja työpaikkojen yhteensopivuudessa ei ole ongelmia, työttömyyden lisääntymisen pitäisi vähentää avointen työpaikkojen määrää. Viime vuosien kehitys on siirtänyt kuvion 4 käyrää yhä loitommasta vasemmasta alanurkasta. Tällaisen siirtymän katsotaan yleisesti merkitsevän, että työmarkkinoiden toimivuus heikkenee. Tällöin lisääntyy myös riski rakenteellisen työttömyyden kasvuun.

Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmien lisääntymisen taustalla on voimakas talouden rakennemuutos, jossa uudet työpaikat syntyvät eri aloille ja alueille kuin mistä niitä on tuhoutunut. Huolestuttavaa nykytilanteessa on, että työmarkkinoiden kyky tuottaa uusia työsuhteita on heikentynyt, mikä on jo kääntänyt rakenteellisen työttömyyden kasvuun. Työmarkkinoiden yhteensopivuusongelmat heikentävät taluskasvun työllistävyttä ja vaimentavat osaltaan työllisyyden lähivuosien kasvunäkymiä.

¹ Kyseessä on nk. Beveridge-käyrä, josta käytetään myös nimitystä UV-käyrä, missä U viittaa työttömyyteen (unemployment) ja V avoimiin työpaikkoihin (vacancies).

Kuvio 4. Työmarkkinoiden yhteensopivuus: avoimet työpaikat ja työttömät työnhakijat

Avoimet työpaikat

Lähde: TEM, työnvälitystilasto

2 Ansiokehitys

Palkat

Nimelliset ansiot nousivat ansiotasoindeksillä mitattuna 1,4 prosenttia vuonna 2014. Sopimuspalkkojen nousu oli 0,7 % ja muut tekijät nostivat ansiotasoindeksiä 0,7 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuskorotusten vaikutus kasvoi, sillä vuosina 2009–2013 niiden osuus oli keskimäärin 0,5 %.

Työllisyys- ja kasvusopimuksen arvioidaan nostavan sopimuspalkkoja vuonna 2015 keskimäärin 0,5 %. Muiden tekijöiden kuin sopimuspalkkojen arvioidaan kohottavan ansioita 0,7 prosenttia. Nimellisten ansioiden arvioidaan näin ollen kasvavan 1,2 % vuonna 2015 ansiotasoindeksillä mitattuna. Tämä ansiotason nousu on huomattavasti 2000-luvun keskimääräistä vauhtia hitaampaa, mikä ei ole yllättävää hitaan talouskasvun ja heikon työllisyyskehityksen oloissa. VM:n kansantalousosaston enusteessa maltillisen ansioiden nousun oletetaan jatkuvan siten, että ansiotasoindeksi nousee 1,2 % vuosina 2016 ja 2017.

Vuosina 2014 ja 2015 ansiotaso on kehittynyt työmarkkinaosapuolten vuoden 2013 syksyllä neuvotteleman työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaisesti. Yksityisellä sektorilla 88 % palkansaajista on työllisyys- ja kasvusopimuksen piirissä. Kunta-alalla sekä valtion ja kirkon sopimusaloilla kattavuus on 100 %. Kaikkiaan noin 93 % palkansaajista on sopimuksen piirissä. Sopimuksen ulkopuolelle jäivät muun muassa rakennusteollisuuden, elintarviketeollisuuden, sekä viestinvälitys- ja logistiikka-alan työntekijät. Pääosalle sopimuksen ulkopuolelle jääneistä aloista neuvoteltiin kuitenkin kustannusvaikutuksiltaan työllisyys- ja kasvusopimuksen mukainen ratkaisu.

Työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaan ensimmäinen sopimuskorotus on suuruudeltaan 20 euroa kuukaudessa, ja se astui voimaan neljän kuukauden kuluttua sopimuksen alkamisesta. Toinen sopimuskorotus on 0,4 %, ja se astuu voimaan 12 kuukauden kuluttua ensimmäisestä korotuksesta.

Kolmannesta yleiskorotuksesta keskusjärjestöt sopivat kesäkuussa 2015. Neuvottelusopimuksen mukaan työ- ja virkaehtosopimuksen mukaisia palkkoja korotetaan toisen sopimusjakson alusta tai lähinnä sen jälkeen alkavan palkanmaksukauden alusta yleiskorotuksella, jonka suuruus on 16 euroa kuukaudelta kuitenkin vähintään 0,43 prosenttia.

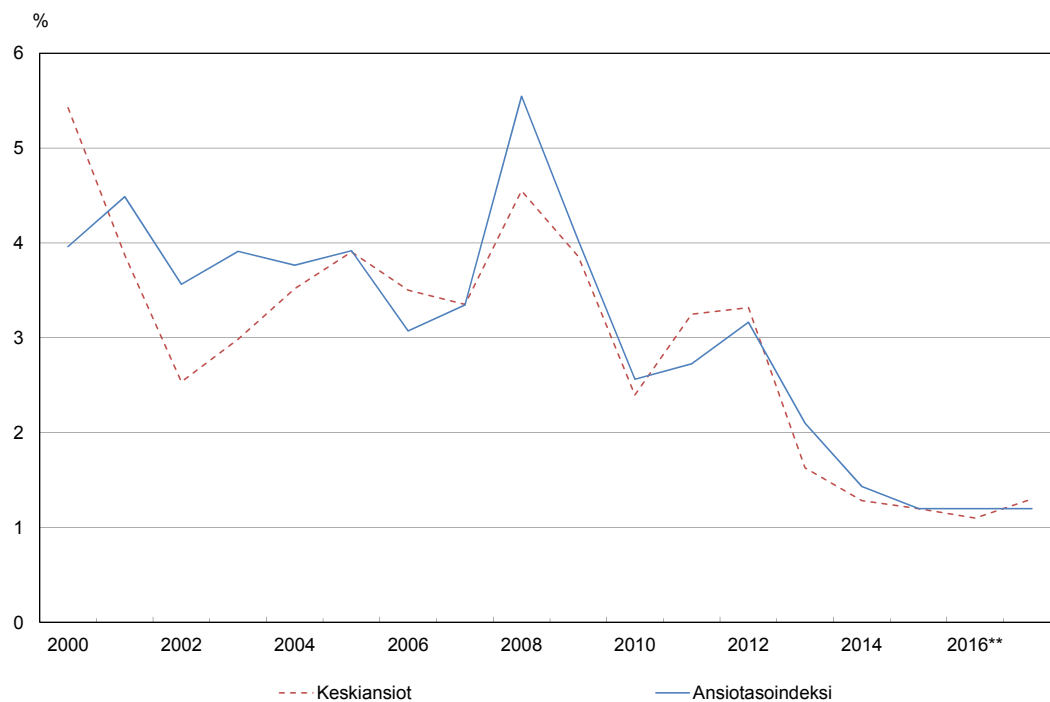
Ensimmäiset työllisyys- ja kasvusopimuksen mukaiset sopimukset tulivat voimaan marraskuun 2013 alussa. Näitä olivat esimerkiksi teknologiateollisuuden alat, joilla palkantarkistusten toteutustavasta, ajankohdasta ja suuruudesta voitiin sopia paikallisesti. Monilla muilla aloilla uudet työ- ja virkaehtosopimukset astuivat voimaan keväen 2014 aikana vanhojen sopimusten päättyessä. Siten myös korotusten toteutumisajankohdissa on eroavuuksia.

Työllisyys- ja kasvusopimukseen liittyi myös joukko hallituksen toimenpiteitä. Niitä olivat vuoden 2014 tuloveroasteikkoihin tehty 1,5 prosentin inflaatiotarkistus 100 000 euron tuloihin asti ja vuodelle 2014 aiotun kilometrikorvauksen lisäkirstyksen peruminen. Lisäksi väylämaksut puolitettiin ja tavaraliikenteen ratavero poistettiin vuosien 2015–2017 ajaksi. Työttömyysturvan osalta puolestaan taattiin 300 euron suojaosa

ja työttömyyspäivärahan omavastuu-aikaa lyhennettiin seitsemästä päivästä viiteen päivään.

Kuviossa 5 on kuvattu VM:n kansantalousosaston joulukuun 2015 ennusteen mukainen ansiokehitys vuosina 2001–2017 sekä ansiotasoindeksillä että kansantalouden tilinpidon keskiansioilla mitattuna. Taulukossa 2 on puolestaan eritelty ansiotasoindexin ja säännöllisen ansion indeksin mukainen ansiokehitys työnantajasektoreittäin sekä jaettu muutos sopimuspalkkoihin ja muihin tekijöihin.

Kuvio 5. Ansiokehitys vuosina 2000–2017

Lähde: Tilastokeskus, ennuste VM

Taulukko 2a. Ansiokehitys vuosina 2014–2016

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2014	2015*	2016**	IV/2014	IV/2015*
Ansiotasoindeksi	1,4	1,2	1,2	1,4	1,1
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,5		0,7	0,5
Muut tekijät	0,7	0,7		0,7	0,6
Yksityinen sektori	1,6	1,3		1,5	1,2
Sopimuspalkkaindeksi	0,8	0,6		0,7	0,5
Muut tekijät	0,8	0,7		0,8	0,7
Teollisuus	1,3	1,5		1,1	1,6
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,6		0,6	0,7
Muut tekijät	0,6	0,9		0,5	0,9
Valtio	1,9	1,5		2,3	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,5		0,5	0,4
Muut tekijät	1,2	1,0		1,8	0,6
Kunnat	0,7	0,8		0,8	0,7
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,5		0,7	0,3
Muut tekijät	0,2	0,3		0,1	0,4

*=Tilastokeskuksen tieto, **=Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennuste 18.12.2015

Taulukko 2b. Säännöllisen ansiotason kehitys vuosina 2014–2016

	Keskimäärin edellisestä vuodesta, %			Edellisen vuoden viimeisestä neljänneksestä, %	
	2014	2015*	2016**	IV/2014	IV/2015*
Säännöllisen ansion indeksi	1,5	1,1		1,5	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,5		0,7	0,5
Muut tekijät	0,8	0,6		0,8	0,5
Yksityinen sektori	1,7	1,2		1,6	1,1
Sopimuspalkkaindeksi	0,8	0,6		0,7	0,5
Muut tekijät	0,9	0,6		0,9	0,6
Teollisuus	1,6	1,2		1,4	1,3
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,6		0,6	0,7
Muut tekijät	0,9	0,6		0,8	0,6
Valtio	1,9	1,5		2,3	1,0
Sopimuspalkkaindeksi	0,7	0,5		0,5	0,4
Muut tekijät	1,2	1,0		1,8	0,6
Kunnat	0,8	0,8		0,9	0,7
Sopimuspalkkaindeksi	0,5	0,5		0,7	0,3
Muut tekijät	0,3	0,3		0,2	0,4

3 Hinnat ja ostovoima

Hinnat

Vuoden 2015 kuluttajahintojen keskimääräiseksi vuosimuutokseksi eli inflaatioksi muodostui -0,2 % kansallisella indeksillä mitattuna. Tilanne on poikkeuksellinen, sillä edellisen kerran inflaation vuosikeskiarvo on ollut negatiivinen vuonna 1955. Myös joulukuussa 2015 kuluttajahinnat laskivat 0,2 % edellisen vuoden joulukuuhun verrattuna. Useat tekijät selittävät aiempia vuosia hitaampaa hintakehitystä, mutta merkittävin yksittäinen syy on öljyn hinnan jyrkkä lasku. Myös tavaroiden ja elintarvikkeiden hinnat ovat laskeneet. Edellisvuosien tapaan palveluiden kallistuminen sen sijaan vauhditti inflaatiota, niiden hintojen noustessa lähes kaksi prosenttia. Yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi, jossa ei ole kansalliseen indeksiin verrattuna mukana mm. omistusasumista tai korkoja, laski joulukuussa 0,3 prosenttia.

Vuoden 2014 lopulla inflaatio alkoi hidastua raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan voimakkaan laskun seurauksena. Öljyn maailmanmarkkinahinta pysyi vuonna 2015 selvästi edellisvuotta matalammalla tasolla. Raakaöljyn alhainen hinta on heijastunut polttoaineiden hintoihin suoraan ja välillisesti myös muiden hyödykkeiden hintoihin, koska lähes kaikissa tuotteissa ja palveluissa on välituotteena energiaa. Vuonna 2016 öljyn hinnan odotetaan nousevan vain hyvin maltillisesti.

Energian hinta ei ole ainoa inflaatiota hillitsevä tekijä. Tavaroiden hinnan laskuun ovat vaikuttaneet heikko kysyntä ja alentuneet tuontihinnat. Palveluiden hinnat ovat nousseet aiempaa hitaammin maltillisen palkkakehityksen ansiosta. Viime vuosina palveluiden hinnat ovat kohonneet lähes kolmen prosentin tahtia, mikä on ollut selkeästi nopeampaa kuin euroalueella keskimäärin (1½%), mutta nyt nousu on hidastunut vajaaseen kahteen prosenttiin. Myös vuokratason tasainen nousu on ylläpitänyt inflaatiota. Tämän lisäksi viime vuonna korotettiin myös useita välillisiä veroja, jotka kohottivat hintatasoa noin 0,3 prosenttiyksikköä.

Tänä vuonna kuluttajahintojen odotetaan nousevan hieman viime vuoden tasosta. Valtiovarainministeriön kansantalousosaston ennusteen mukaan kuluvan vuoden inflaatio on 0,9 prosenttia, joka on kuitenkin keskimääräistä vauhtia hitaampaa. Palveluiden hintojen odotetaan kasvavan ja hintojen nousuun vaikuttaa myös verojen sekä palvelumaksujen korotus.

Veronkorotusten inflaatiota kiihdyttävä vaikutus on kuluvana vuonna jopa 0,6 – 0,7 prosenttiyksikköä. Välillisten verojen, kuten tupakkaveron ja ajoneuvoveron, kiristyminen nostaa inflaatiota 0,2 prosenttiyksikköä. Vastaavasti sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen ylärajojen korotus liki 30 prosentilla nostaa inflaatiota 0,2 – 0,3 prosenttiyksikköä riippuen siitä, korottavatko kunnat maksuja täysimääräisesti vai vain osittain. Lisäksi Kela-korvausten aleneminen nostaa kuluttajahintoja ensi vuoden aikana 0,2 prosenttiyksikköä.

Vuonna 2017 kansallisen kuluttajahintaindeksin odotetaan kasvavan 1,4 prosenttia. Ennustejaksolla asteittain nouseva öljyn hinta kiihdyttää hieman inflaatiota. Pohjainflaatio, josta on poistettu energian ja tuore-elintarvikkeiden vaikutus, pysyy ensi vuonna hitaana ja nousee vajaan prosentin. Inflaatiopaineet ovatkin tavanomaista pienemmät, sillä kansantalouden käytössä on vapaita resursseja ja tuotantokuilu on edelleen selvästi negatiivinen. Myös inflaatio-odotukset tulevasta

ovat maltilliset. Ennuste perustuu oletuksiin lievästi nousevasta öljyn hinnasta, maltillisista palkankorotuksista ja alhaisesta, mutta vähitellen nousevasta korkotasosta.

Euroopan keskuspankin ennusteen mukaan euroalueen inflaatio on yhdenmukaistetulla kuluttajahintaindeksillä mitattuna kuluvana vuonna 1,0 % ja vuonna 2017 1,5 %. Suomen osalta vastaavat luvut ovat 0,8 % ja 1,3 %. Näin ollen hintatason kasvuvauhdin ennakoidaan pysyvän lievästi hitaampana Suomessa kuin euroalueella keskimäärin.

Taulukko 3. Kuluttajahintaindeksi joulukuussa 2015

	2015/2014		12-2015 / 12-2014	
	Vuosi-inflaatio (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks)	Viim. 12 kk muutos (%)	Vaikutus indeksiin (%-yks.)
Kokonaisindeksi	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Elintarvikkeet ja alkoholiittomat juomat	-1,9	-0,3	-1,8	-0,3
Alkoholijuomat ja tupakka	1,2	0,1	0,6	0,0
Vaatetus ja jalkineet	0,5	0,0	-0,9	0,0
Asuminen, vesi, sähkö ja muut	0,8	0,2	0,6	0,1
Kalusteet, kodinkoneet, kodinhuolto	-0,3	0,0	-0,7	0,0
Terveys	3,2	0,2	2,2	0,1
Liikenne	-1,9	-0,3	-0,2	0,0
Viestintä	-4,2	-0,1	-2,3	-0,1
Kulttuuri ja vapaa-aika	-1,2	-0,2	-1,6	-0,2
Koulutus	-0,9	0,0	-2,0	0,0
Ravintolat ja hotellit	1,5	0,1	1,7	0,1
Muut tavarat ja palvelut	0,3	0,0	0,3	0,0
Lähde: Tilastokeskus				

Palkansaajien ostovoima

Palkansaajien tulonmuodostus on keskeisessä asemassa kotimaisen kysynnän ja sen myötä taloudellisen aktiviteetin kannalta. Palkkojen osuus suhteutettuna kotitalouksien käytettävissä oleviin tuloihin on viime vuosina ollut noin 75 %. Demografisen muutoksen myötä 15–64 -vuotiaiden lukumäärä on vähentynyt noin 64 000 viimeisen viiden vuoden aikana. Ikärakenteen muutoksen vaikutusta palkansaajien lukumäärään on kuitenkin vaimentanut työurien pidentyminen. Palkansaajien lukumäärä vaikuttaa paitsi kotimaiseen kysyntään, niin se määrää viime kädessä myös julkisen talouden rahoitus pohjan.

Kilpailukyvyyn kohentamiseksi sopimuskorotukset ovat olleet viime vuosina aiempaa maltillisempia. Oheisessa palkansaajien ostovoiman kehitystä kuvaavassa laskel-

massa oletetaan, että sopimuskorotusten mitoituksessa otetaan huomioon tarve parantaa kilpailukykyä myös lähivuosina. Ansiotason nousu jää vuosina 2016-2017 keskimäärin 1,2 prosenttiin.

Suomen talouskasvun hyytyminen on näkynyt työllisten lukumäärän supistumisena viimeiset kolme vuotta. Työvoiman kysyntä reagoi viiveellä taloudellisessa aktiviteetissä ilmeneviin muutoksiin. Talouskasvun elpymisen myötä myös työllisyystilanteen odotetaan kohenevan tänä vuonna, mikä näkyy myös palkkasumman kasvun nopeutumisenä. Ajanjaksona 2016-2017 palkkasumman kasvu yltää keskimäärin 1,6 prosenttiin vuodessa.

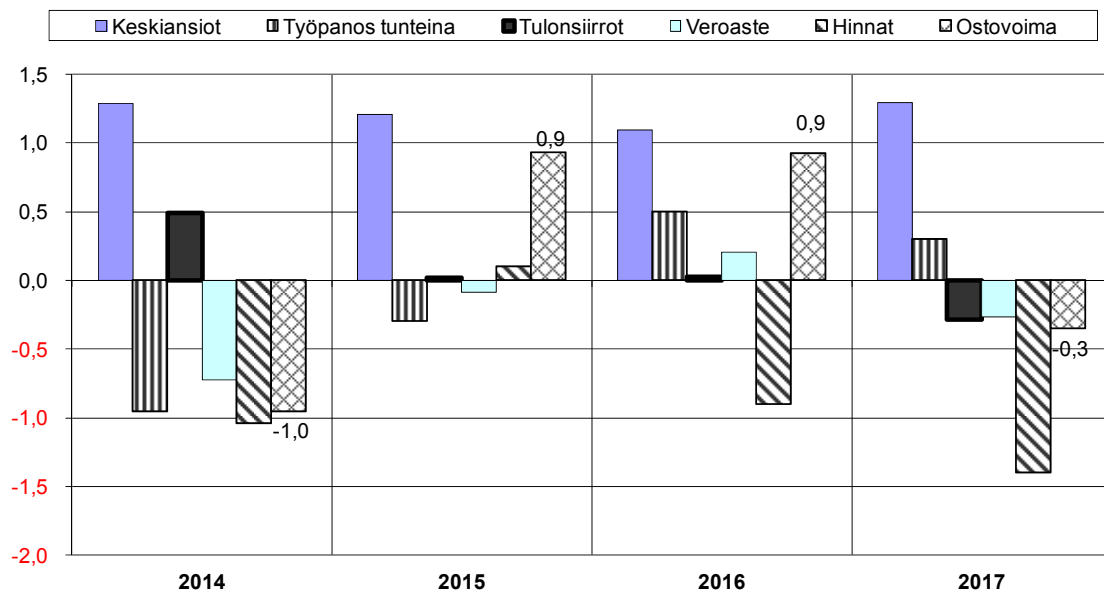
Keskimääräisen palkansaajan veroaste on viime vuosina kiristynyt. Kehityksen taustalla on ollut lähinnä sosiaalivakuutusmaksujen ja kunnallisveron nousu. Työn verotukseen kohdistuvaa nousupainetta pyritään hillitsemään valtion ansiotulonverotukseen tehtävillä veroperustemuutoksilla. Tänä vuonna keskimääräisen palkansaajan veroasteen hienoinen aleneminen tukee ostovoimaa kun valtionverotukseen tehdään yleistä ansiotason nousua vastaavat asteikkotarkistukset, jotta verotus ei kiristyisi nimellispalkkojen nousun ja verojärjestelmän progression seurauksena. Palkansaajien ostovoimaa tukee tänä vuonna merkittävästi myös työtulovähennyksen korottaminen. Vuonna 2017 valtionverotuksessa tehtävät perustemuutokset eivät täysin riitä kompensoimaan työntekijän työeläkemaksun 0,25 prosenttiyksikön nousun vaikutusta, joten palkansaajien keskimääräinen veroaste kääntyy tuolloin hienoiseen nousuun.

Huolimatta vaatimattomasta nimellistulojen kehityksestä ostovoimaa tukee tavanomaista maltillisempi inflaatiokehitys. Viime vuonna kuluttajahinnat säilyivät lähes ennallaan mm. raaka-aineiden hintojen laskun seurauksena. Ennustejakson aikana inflaatio nopeutuu mutta jää edelleen totuttua vähäisemmäksi. Tänä vuonna tähän myötävaikuttaa esim. kiristynyt kilpailutilanne päivittäistavarakaupassa.

Ostovoimalaskelmassa palkansaajien saamista tulonsiirroista merkittävimmän erän muodostavat työttömyyskorvaukset. Vuonna 2014 uusia työttömyysjaksoja alkoi TEM:n rekisteritietojen mukaan yli 763 274 ja samana ajanjaksona työttömyys koski keskimäärin 700 371 henkeä. Vertailun vuoksi samana ajanjaksona työttömien lukumäärä lisääntyi 13 000. Työttömyyskorvausten lisäksi oheisessa ostovoimalaskelmassa on otettu huomioon mm. lapsilisät, asumistuki ja vanhempainrahat. Tulonsiirtojen vaikutus ostovoiman kehitykseen jää palkansaajien näkökulmasta tänä vuonna vähäiseksi. Vuonna 2017 työllisyystilanteen kohentuessa työttömyyssidonnaiset tulonsiirrot alenevat.

Viime vuonna palkansaajien ostovoima lisääntyi lähes prosentin, mihin vaikutti erityisesti poikkeuksellisen maltillinen hintakehitys. Tänä vuonna ostovoiman kasvua tukee työllisyystilanteen koheneminen, minkä seurauksena ostovoima lisääntyy viime vuoden tapaan lähes prosentin. Vuonna 2017 työllisten lukumäärä jatkaa kasvuaan, mutta veroasteen kääntyessä nousuun, inflaation nopeutuessa ja tulonsiirtojen supistuessa palkansaajien ostovoima heikkenee hieman.

Kuvio 6. Palkansaajien yhteenlasketun ostovoiman muutos (%) ja osatekijöiden vaikutus (%-yks.)

Lähde: Tilastokeskus, VM

4 Talouden kilpailukyky

Palkat, tuottavuus ja yksikkötyökustannukset Suomessa ja euroalueella

Suomen talouden heikosta kehityksestä huolimatta palkansaajakorvaukset² palkansaajaa kohden kohosivat 1,4 % vuonna 2014, eli saman verran kuin euroalueella keskimäärin. Tiedot ilmenevät taulukosta 5, jossa esitetään Suomen ja euroalueen tiedot työvoimakustannusten, tuottavuuden ja yksikkötyökustannusten kehityksestä vuosina 2011–2017.³ Ennustevuosien osalta tiedot ovat Euroopan komission marraskuun 2015 ennusteen mukaisia ja saattavat siten poiketa muista tämän raportin ennusteluviuista, jotka ovat VM:n kansantalousosaston joulukuun 2015 suhdanneennusteen mukaisia. Komission ennusteen mukaan Suomen palkansaajakorvausten kasvu palkansaajaa kohden hidastuu vuosina 2015–2017 reiluun prosenttiin, mikä on alle euroalueen keskiarvon.

² Palkansaajakorvaukset käsittävät palkat ja palkkiot sekä työnantajan sosiaaliturvamaksut

³ Liitteessä 3 vastaavat tiedot on esitetty myös valikoiduille joukolla muita euromaita.

Taulukko 5. Koko talouden työvoimakustannukset työntekijää ja tuotettua yksikköä kohden euroalueella ja Suomessa

	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	Keskimäärin		Yhteensä	
								99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Euroalue											
Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden, %-muutos	2,1	1,5	1,6	1,4	1,4	1,6	2,1	2,2	1,7	42,7	5,2
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,1	0,0	0,0	-0,2	--	--	--	-0,1	--	-1,5	--
Palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden, %-muutos	2,1	1,5	1,6	1,6	--	--	--	2,3	--	44,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,5	-0,4	0,4	0,3	0,7	0,9	0,9	0,6	0,8	10,2	2,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	0,6	1,9	1,2	1,1	0,7	0,7	1,2	1,6	0,9	29,4	2,6
Suomi											
Palkansaajakorvaukset palkansaajaa kohden, %-muutos	3,6	2,8	1,3	1,4	1,2	1,3	1,1	2,9	1,2	57,5	3,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,2	0,1	0,0	-0,1	--	--	--	-0,2	--	-3,1	--
Palkat ja palkkiot palkansaajaa kohden, %-muutos	3,4	2,6	1,3	1,5	--	--	--	3,1	--	62,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,3	-2,3	-0,4	0,4	0,7	0,4	0,5	0,8	0,5	14,2	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	2,3	5,2	1,8	0,9	0,4	0,9	0,6	2,0	0,6	38,0	2,0

Työnantajan sotumaksujen vaikutus lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisten palkkojen ja palkkioiden osamäärän avulla.

Yksikkötyökustannukset lasketaan työntekijäkohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden osamäärän avulla.

Lähde: Eurostat, Tilastokeskus, Euroopan komission ennuste (toukokuu 2015).

Tuottavuus työntekijää kohden on kohonnut Suomessa rahaliiton aikana keskimäärin euroaluetta nopeammin. Vuosina 2013–2014 tuottavuus Suomessa ei kasvanut lainkaan, mutta euroalueella se kasvoi hieman. Komission ennusteessa euroalueen tuottavuuskehityksen odotetaan olevan maltillista, joskin aavistuksen kiihtyvää vuosina 2015–2017. Suomen kehityksen ennakoidaan jäävän jonkin verran euroalueen kehitystä heikommaksi ja selvästi vaisummaksi, kuin mihin 2000-luvun ensivuosi-kymmenellä totuttiin.

Tuottavuuden heikkoon kehitykseen vaikuttaa yhtäältä heikko suhdannetilanne. Toisaalta syy on teollisuuden rakennemuutoksessa. Historiassa ripeän tuottavuuskasvun toimiala elektroniikkateollisuus on vähentänyt tuotantoaan Suomessa tuntuvasti viime vuosina. Sen tilalle ei kuitenkaan ole syntynyt uutta nopean tuottavuuden kas-

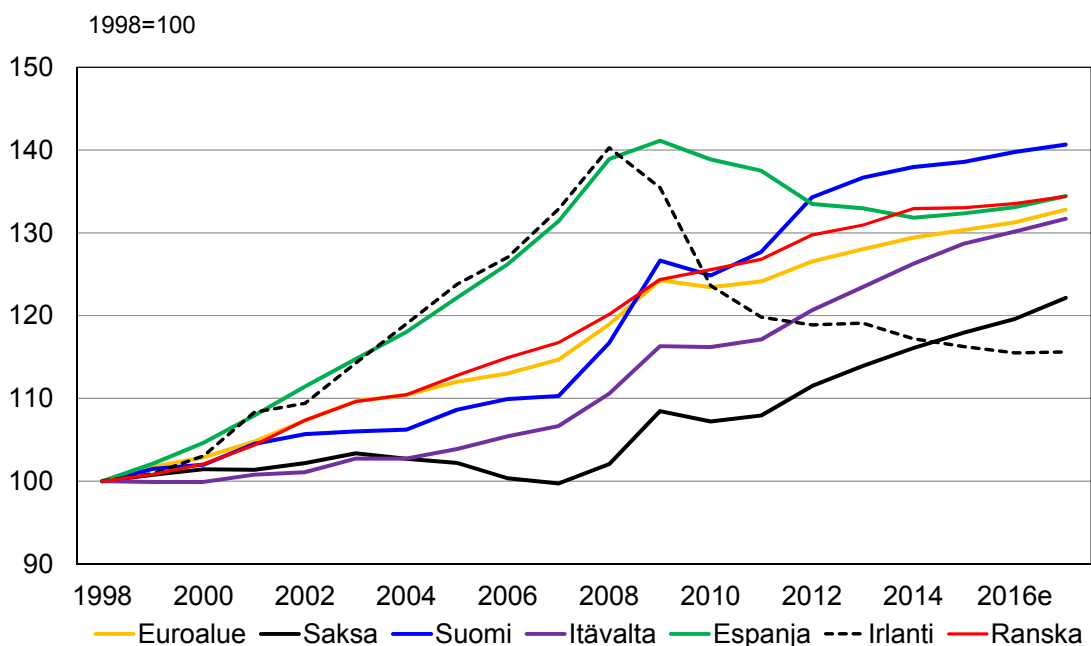
vun toimialaa eikä muiden toimialojen tuottavuuskehitys ole pystynyt kompensoimaan elektroniikkateollisuuden vaikutuksen hiipumista. Tämä kehitys johtaa siihen, että ainakin lähivuodet tuottavuuskasvu koko kansantaloudessa jää aiempaa hitaammaksi.

Palkansaajakohtaisten palkansaajakorvausten ja työntekijäkohtaisen tuottavuuden suhteen avulla voidaan laskea yleisin kustannuskilpailukyvyn indikaattori eli nimelliset yksikkötyökustannukset. Kun tuottavuus kehittyy palkansaajakorvauksia nopeammin, yksikkötyökustannukset alenevat.

Suomen yksikkötyökustannukset kasvoivat huomattavasti euroalueen keskiarvoa ripeämmin vuosina 2008–2009 ja siten niiden rahaliiton aikainen kumulatiivinen kasvu ylitti euroalueen keskiarvon vuonna 2009. Vuosina 2011–2013 ero euroalueen keskiarvoon kasvoi entisestään. Tämän voi nähdä myös kuviosta 8, jossa esitetään koko talouden nimellisten yksikkötyökustannusten kumulatiivinen kehitys euroalueella ja eräissä jäsenmaissa euroaikana, vuosina 1998–2017.

Vuonna 2014 Suomen yksikkötyökustannukset kasvoivat pitkästä ajasta euroalueen keskiarvoa hitaammin. Komission ennusteen mukaan Suomen yksikkötyökustannusten kasvu jäänee myös vuosina 2015–2017 hieman euroaluetta vaimeammaksi. Mallillisista palkkaratkaisuista johtuen Suomen kustannuskilpailukyky on siten kääntymässä paranevalle uralle suhteessa muuhun euroalueeseen ja etenkin Saksaan.

Kuvio 7. Koko talouden nimellisten yksikkötyökustannusten kehitys 1998-2017

Lähde: Euroopan komissio, VM

Kustannuskilpailukyky

Edellä esitetyn yksinkertaisen euroalueen yksikkötyökustannusvertailun lisäksi kilpailukykyä voidaan arvioida samassa valuutassa laskettujen suhteellisten yksikkötyökustannusten avulla. Tämä tehdasteollisuuden, eli kansainväliselle kilpailulle avoimen sektorin, kilpailukykyindikaattori huomioi sekä Suomelle relevanttien kilpailijamaiden kustannuskehityksen että valuuttakurssien vaikutukset.

Kuvio 8. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

Kilpailukyky paranee, kun käyrä nousee.

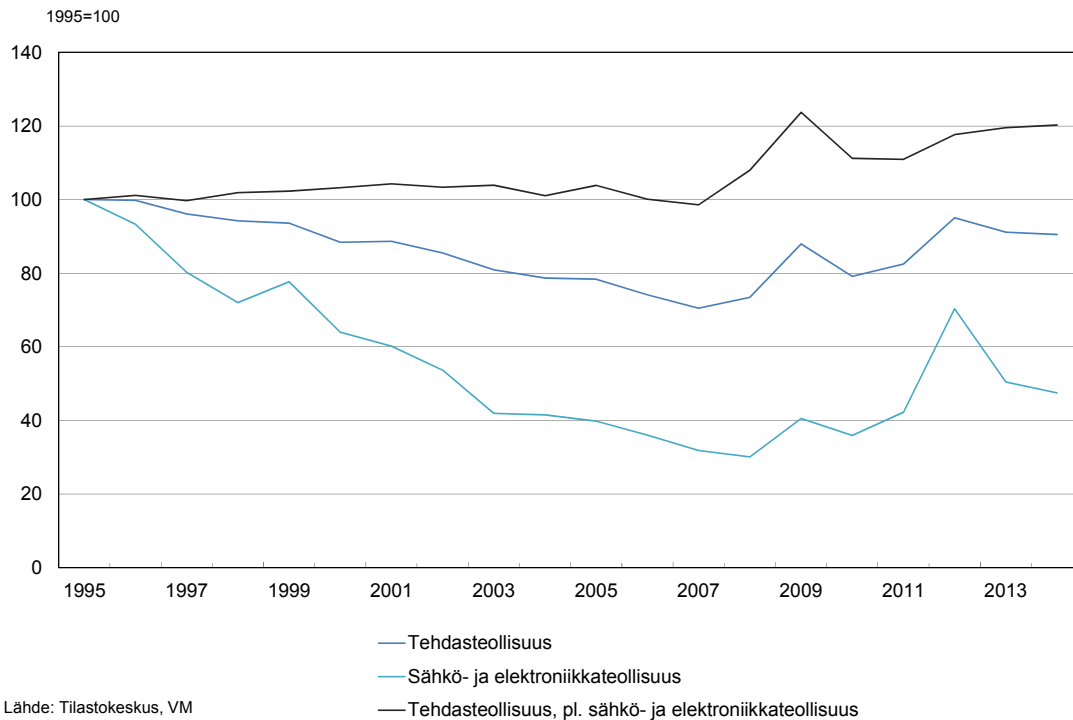
Lähde: BIS, The Conference Board, Euroopan komissio, OECD, Tilastokeskus, VM

Kuviossa 8 esitetään yhteisessä valuutassa Suomen tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys suhteessa viidentoista kilpailijamaan ulkomaankauppapainoilla painotettuun kehitykseen. Kuvioista nähdään, että tehdasteollisuuden kilpailukyky oli korkeimmillaan vuonna 2007 lähes yhtäjaksoisen ja pitkään jatkuneen myönteisen kehityksen seurauksena. Sen jälkeen tehdasteollisuuden kilpailukyky on heikentynyt huomattavasti, koska yksikkötyökustannukset ovat nousseet samalla kun useimmat Suomen kilpailijamaista ovat pystyneet alentamaan niitä. Kuvioista voidaan havaita, että sähkö- ja elektroniikkateollisuuden merkitys Suomen kilpailukykyyn paranemisessa on ollut huomattava 1990-luvun puolivälin jälkeen.

Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden vaikutusta teollisuuden yksikkötyökustannusten kehitykseen tarkastellaan myös kuviossa 9. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden nopea tuottavuuskehitys alensi alan yksikkötyökustannuksia lähes yhtäjaksoisesti vuoteen 2007 saakka. Samaan aikaan muun teollisuuden kuin sähkö- ja elektroniikkateollisuuden yksikkötyökustannukset pysyivät melko vakaina. Vuosina 1995–2007 teollisuuden yksikkötyökustannuskehitys näytti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden menestyksen johdosta hyvin myönteiseltä, sillä yksikkötyökustannukset laskivat noin 30 prosentilla. Vuosina 2008–2009 finanssikriisiä seurannut syvä taantuma sekä palkansaajakorvausten ripeä kasvu nostivat teollisuuden yksikkötyökustannuksia tuntu-

vasti. Taantumasta toipuminen alensi yksikkötyökustannuksia vuonna 2010, mutta ne kohosivat ripeästi jälleen vuonna 2012. Sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen romahtaminen kasvatti yksikkötyökustannuksia erityisen nopeasti vuosina 2009–2012, mikä on osaltaan vaikuttanut koko tehdasteollisuuden kohonneisiin yksikkötyökustannuksiin. Muun tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat kuitenkin kasvaneet myös noin 20 % vuosina 2007–2013. Vuosina 2013–2014 koko tehdasteollisuuden yksikkötyökustannukset ovat hieman laskeneet sähkö- ja elektroniikkateollisuuden kehityksessä tapahtuneen käänteen ansiosta.

Kuvio 9. Tehdasteollisuuden yksikkötyökustannusten kehitys 1995-2014

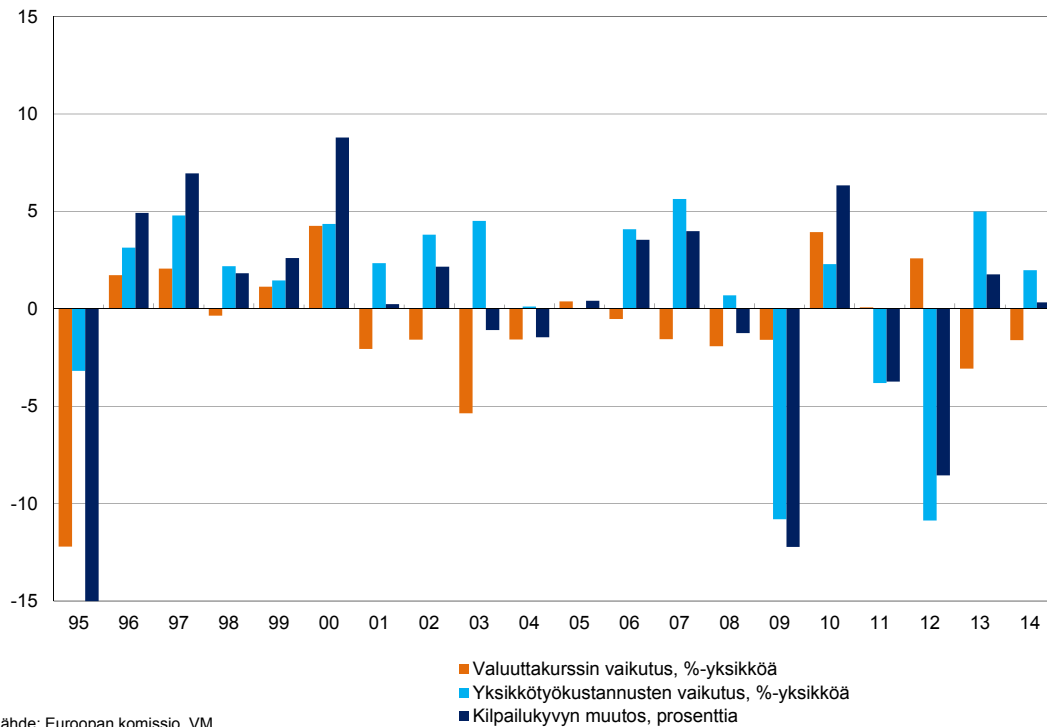

Kuviossa 10 tarkastellaan edelleen kilpailukykyä tehdasteollisuuden suhteellisilla yksikkötyökustannuksilla mitattuna, nyt Euroopan komission Suomelle laskeman indikaattorin avulla. Pienet erot kuvion 10 ja kuvion 8 vastaavan indikaattorin välillä syntyvät eroista mm. viitemaaryhmän koostumuksessa ja kauppapainoissa sekä perusvuoden valinnassa. Kuvion 10 komission kilpailukyky-indikaattorin osoittama muutos kilpailukyvyssä jaetaan tässä ulkomaankauppapainoilla painotetun valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten muutosten vaikutuksiin. Näin voidaan tarkemmin eritellä kilpailukyvyyn paranemiseen tai heikkenemiseen vaikuttaneita tekijöitä. Kuviossa vaaleansininen pylväs kuvaa yksikkötyökustannusten suhteellisen muutoksen vaikutusta kilpailukykyyn. Esimerkiksi vuonna 2007 pylväs asteikon positiivisella puolella osoittaa yksikkötyökustannusten nousseen Suomessa kilpailijamaita maltillisemmin, mikä on tukenut kilpailukyvyyn myönteistä kehittymistä. Samana vuonna euron ulkoinen arvo kuitenkin vahvistui, mikä puolestaan laski suomalaisten tuotteiden kilpailukykyä (oranssi pylväs). Kilpailukyvyyn muutos yhteensä summautuu valuuttakurssin ja yksikkötyökustannusten vaikutuksista ja sitä kuvataan tummalla pylväällä. Tumma pylväs asteikon positiivisella puolella osoittaa siis kilpailukyvyyn kohe- nemista.

Kuten edellä kuviossa 8, myös komission tarkastelemassa 37 maan joukossa Suomen tehdasteollisuuden kilpailukyky heikkeni tuntuvasti vuosina 2011–2012, pääasi-

assa yksikkötyökustannusten takia. Viimeisten vuosien 2013–2014 aikana kilpailukyky on puolestaan hieman parantunut yksikkötyökustannusten ansiosta.

Kuvio 10. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattori

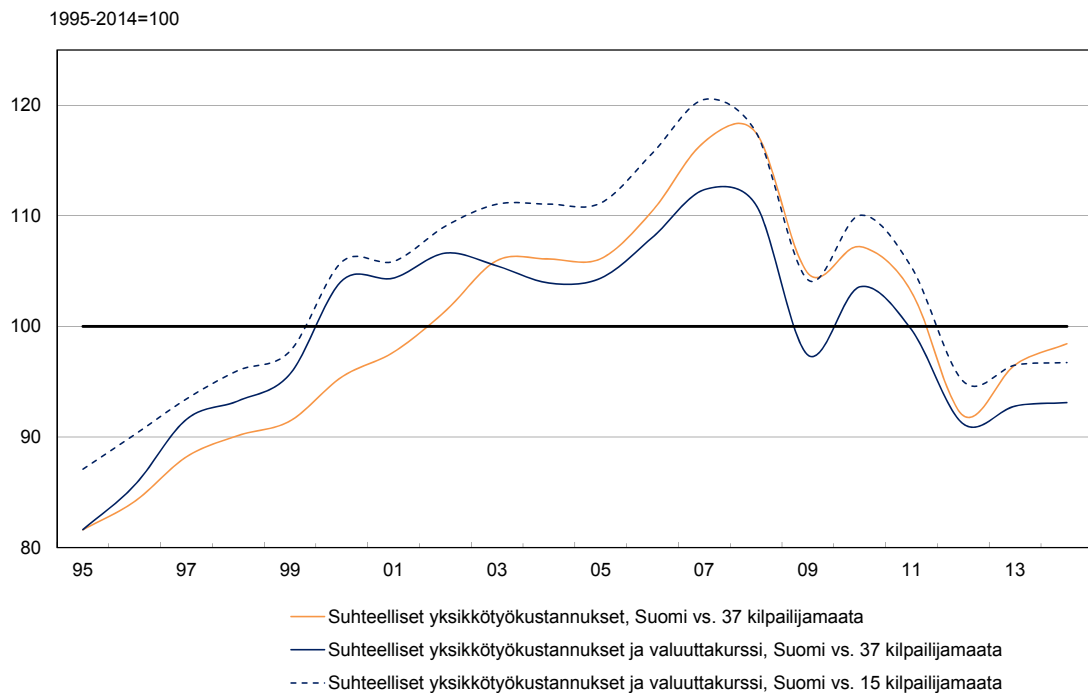

Lähde: Euroopan komissio, VM

Toimikunnan perinteistä indikaattoria (kuvio 8) voidaan vertailla komission laskemaan indikaattoriin (kuvion 10 tummansininen pylväs) muodostamalla indeksisarja komission yhteisessä valuutassa mitattujen suhteellisten yksikkötyökustannusten vuosimuutoksista. Vertailun helpottamiseksi molemmat indeksisarjat on suhteutettu pitkän aikavälin keskiarvoonsa. Kuviossa 11 tehdasteollisuuden kilpailukykyindeksit on piirretty samaan kuvioon vuosina 1995–2014. Lisäksi kuvioon on piirretty pelkästään yksikkötyökustannusten vaikutuksen huomioiva kilpailukykyindikaattori (kuvion 10 vaaleansininen pylväs), joka on myös indeksoitu edellä kuvatulla tavalla.

Kuviosta 11 huomataan, että eri indikaattorit antavat hyvin samanlaisen kuvan tehdasteollisuuden kilpailukyvyn kehittämisestä. Näin pitääkin olla, koska tarkoitus on mitata samaa ilmiötä ja indikaattorit poikkeavat toisistaan ainoastaan vertailumaa-joukon ja käytettyjen kauppapainojen osalta. Samassa valuutassa mitattuihin suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin perustuvat sarjat kulkevat lähes identtisesti ja kaikki kolme sarjaa sijoittavat kilpailukyvyn huipun vuosille 2007-2008. Kaikkien indikaattoreiden perusteella näyttää myös siltä, että tehdasteollisuuden kilpailukyky heikentyi tämän jälkeen tuntuvasti vuoteen 2012 saakka. Kaikki mittarit osoittavat myös kilpailukyvyn kääntyneen taas hieman parempaan suuntaan vuodesta 2013 alkaen.

Kuvio 11. Tehdasteollisuuden kilpailukykyindikaattoreita, 1995-2014 keskiarvo=100

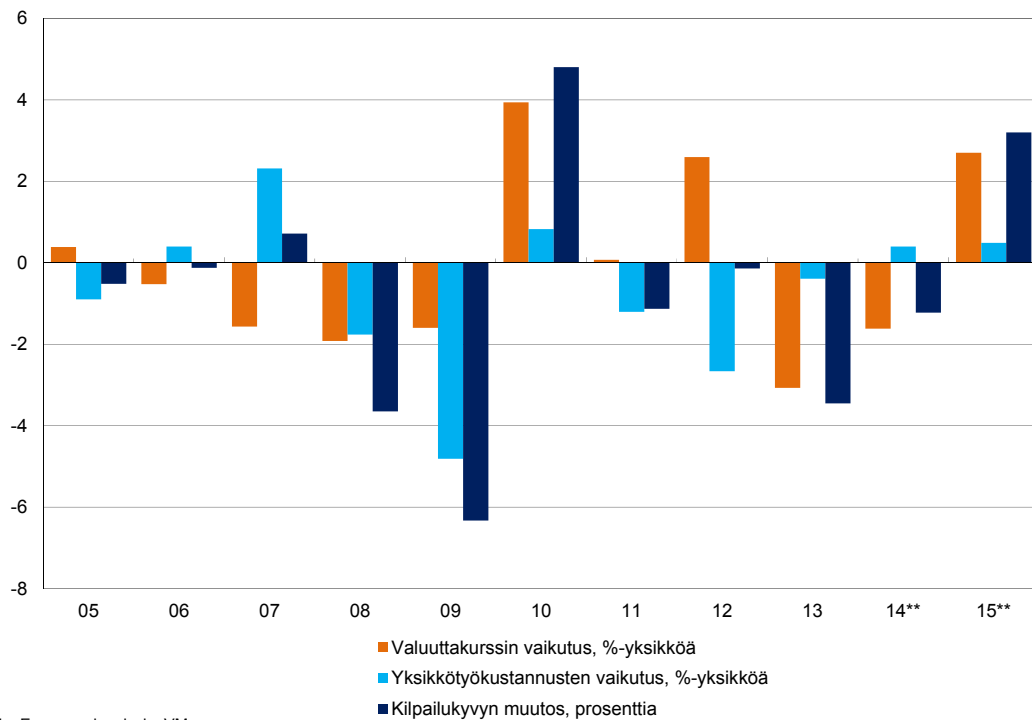

Lähde: Euroopan komissio, VM

Vastaava kilpailukyvyyn erittely voidaan tehdä myös koko talouden tasolla. Suljetun sektorin kustannuskehitys nimittäin vaikuttaa välillisesti avoimen sektorin kilpailukykyyn, sillä avoin sektori käyttää myös suljetun sektorin palveluja. Kuvio 12 kuvaa koko talouden kilpailukyvyyn kehitystä vuosina 2005–2015. Kuviossa on jaettu Euroopan komission Suomelle laskema koko talouden kilpailukykyindikaattori komponentteihinsa, suhteellisiin yksikkötyökustannuksiin ja valuuttakurssiin, samalla tavalla kuin edellä tehdasteollisuuden tapauksessa.

Kuviosta 12 nähdään, että valuuttakurssin muutokset ovat heilutelleet koko talouden kilpailukykyindikaattoria vuoden 2009 jälkeen enemmän kuin yksikkötyökustannukset. Vuonna 2014 kilpailukyky heikkeni hieman valuuttakurssin vaikutuksesta, mutta vuonna 2015 kilpailukyvyyn ennustetaan paranevan valuuttakurssikehityksen ansiosta noin neljä prosenttia.

Kuvio 12. Koko talouden kilpailukykyindikaattori

Lähde: Euroopan komissio, VM

Muut koko talouden kilpailukyvyyn indikaattorit

Yksikkötyökustannuksia on käytetty yleisimmin kilpailukyvyyn mittarina, koska niiden on perinteisesti katsottu heijastavan parhaiten eroja eri maiden tuottavuus- ja kustannuskehityksessä. Kuviossa 13 esitetään muita suhteellisen kustannustason mittareita, kuten suhteellisia kuluttajahintoja ja suhteellisia vientihintoja. Näitä tietoja ei ole saatavilla pelkästään tehdasteollisuuden osalta, joten tarkastelussa on tyydyttävä koko taloutta kuvaaviin indikaattoreihin.

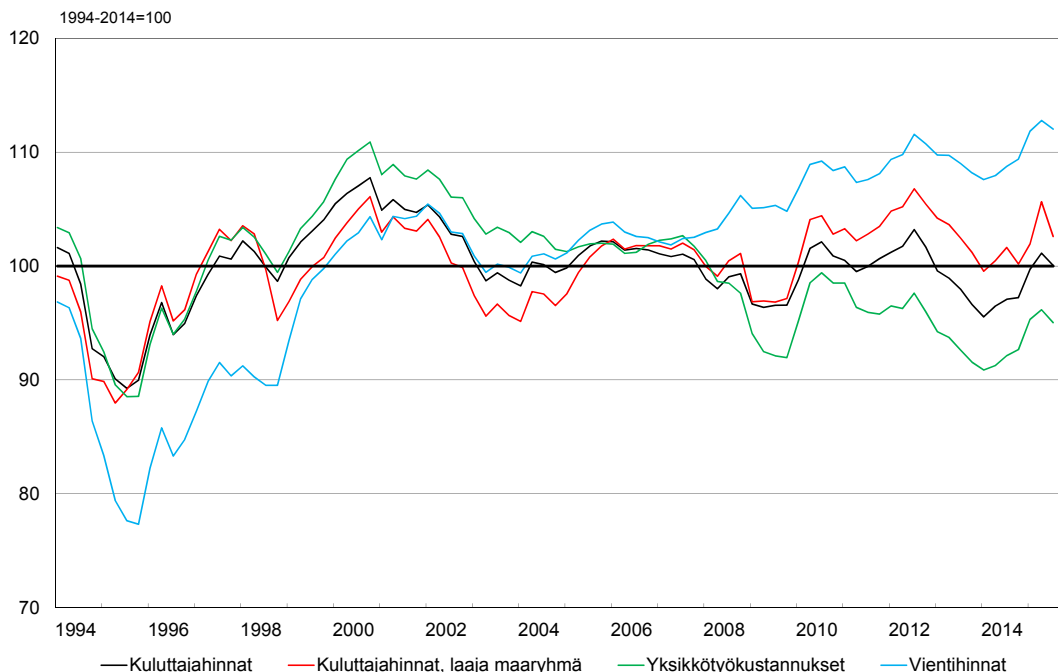
On syytä muistaa, että nämä indikaattorit sisältävät valuuttakurssin muutoksen vaikutuksen. Tästä johtuen kaikki kuvion 13 indikaattorit laskevat valuuttakurssin vahvistuessa vuonna 2013 ja nousevat vastaavasti vuonna 2015 Suomen kauppapainoista lasketun efektiivisen nimellisen valuuttakurssin heikentyessä.

Kuluttajahinnoilla deflatoitu efektiivinen valuuttakurssi on puolestaan hintakehityksen indikaattori, joka kilpailukyvyyn näkökulmasta palautuu ostovoima-ajatteluun. Tämä indikaattori (musta käyrä) on pyörinyt pitkän aikavälin keskiarvonsa tuntumassa ilman selvää trendiä suuntaan tai toiseen. Jos kuluttajahintoja verrataan laajaan 41 maan ryhmään (punainen käyrä), kehittyvien talouksien nopeamman kustannusten nousun rinnalla Suomen kuluttajahintojen nousu jää suhteellisesti hitaammaksi. Yksikkötyökustannusten (vihreä käyrä) avulla tarkasteltu koko talouden kilpailukyky on ollut pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella viime vuodet, mutta lasku on taittunut vuonna 2014.

Vientihinnoilla deflatoitu indikaattori (sininen käyrä) antaa varsin erilaisen kuvan Suomen kilpailukyvyyn kehityksestä kuin muut indikaattorit. Se kuvaa sitä, että Suomen vientihinnat ovat laskeneet suhteessa vertailuryhmään. Indikaattorin mukaan Suomen kilpailukyky on vientihintojen laskun mukana parantunut 2000-luvun alkupuolelta lähtien. Suomen suhteellisten vientihintojen lasku kiistatta tekee niistä hou-

luttelevampia maailmanmarkkinoilla ja parantaa niiden kilpailukykyä tässä mielessä. Suomalainen vientiyritys tai palkansaaja ei tästä hyödy, sillä positiivisen tuottavuuskehityksen hyödyt ovat valuneet ulkomaille halvempien tuotteiden muodossa. Tämä on seurausta siitä, että Suomessa tuotetaan tuotteita, joissa on alhainen arvonlisäys ja kova kansainvälinen kilpailu. Vientiteollisuuden näkökulmasta indikaattorit näyttävät osoittavan, että vuodesta 2000 alkaen sen myyntihinnat (sininen käyrä) ovat laskeneet samalla kun yksikkötyökustannukset (vihreä käyrä) ovat nousseet. Kun myös tuontihinnat ovat samalla ajanjaksolla nousseet, tämä heikentää suoraan vientiteollisuuden kannattavuutta.

Kuvio 13. Koko talouden kilpailukykyindikaattoreita, 1994-2014 keskiarvo=100

Lähde: Euroopan komissio, VM

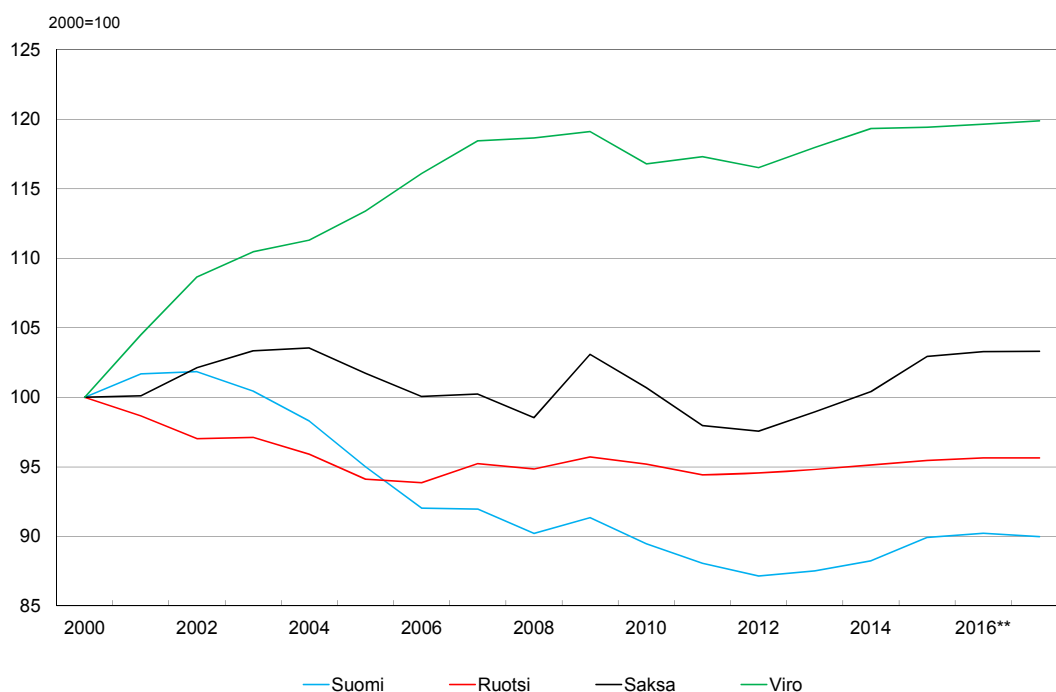
Kilpailukyky ja tulonmuodostus

Kilpailukykyä voidaan tarkastella myös suhteellista kustannustasoa mittaavia indikaattoreita laajemmin, kykynä kerryttää talouskasvua. Koko talouden tasolla hyvä kilpailukyky heijastuu yritysten kannattavuuteen, myönteiseen talouskasvuun ja materiaaliseen hyvinvointiin. Yrityksissä kannattavuutta ja kilpailukykyä määrittää keskeisesti tuottavuuden kehitys. Muita vaikuttavia tekijöitä työvoimakustannusten ohella ovat yritysten omien lopputuotteiden ja palveluiden myyntihinta. Lisäksi merkitystä on välituotepanosten, kuten raaka-aineiden, energian, vuokrien ja yritysten käyttämien palveluiden, hintakehityksellä. Seuraavassa tarkastellaan keskeisiä kehityssuuntia suomalaisten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksestä sekä välituotteiden roolista.

Vaihtosuhteen kehitys vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn ja kannattavuuteen vientiyri-tysten tuotteiden ja palveluiden hintakehityksen ja ulkomailta ostettujen välipanosten luomien kustannuspaineiden kautta. Vaihtosuhte kuviossa 14 kuvaa Suomesta vietyjen tavaroiden ja palveluiden ja Suomeen tuotujen tavaroiden ja palveluiden hintojen kehitystä kansantalouden tilinpidossa. Suomen vaihtosuhte on heikentynyt merkittävästi 2000-luvulla. Erityisesti kallistuva energia on heikentänyt vaihtosuhteen

kehitystä, sillä energiahyödykkeiden osuus on selvästi suurempi tuonnista kuin viennistä. Toisaalta Suomelle tärkeiden elektroniikkatuotteiden ja metsäteollisuuden tuotteiden hinnat ovat laskeneet maailmanmarkkinoilla. Elektroniikkatuotteiden osuus koko tavaraviennistä on kuitenkin laskenut merkittävästi vuosien 2009–2012 aikana ja vuoden 2012 jälkeen vaihtosuhteen heikkeneminen onkin pysähtynyt. Ennusteet kuviossa 14 vuosille 2015–2017 ovat Euroopan komission marraskuun ennusteesta, jonka mukaan ennustejaksolla vaihtosuhte paranisi hieman.

Kuvio 14. Vaihtosuhte

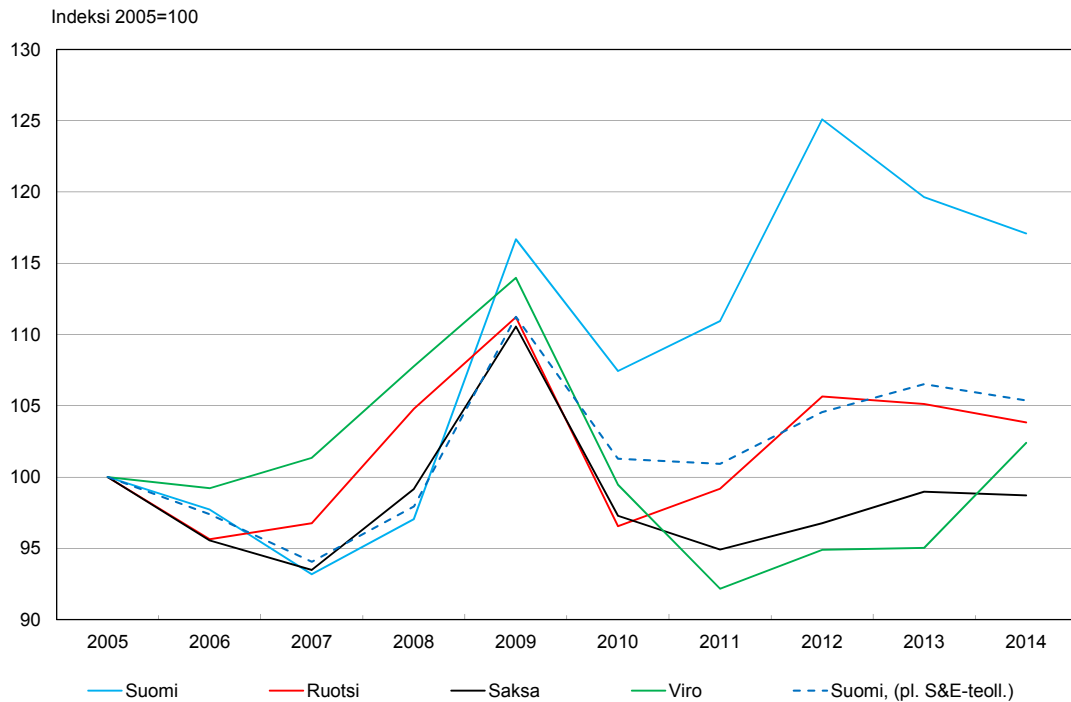

Lähde: Eurostat, ennuste Euroopan komissio

Tuonti- ja vientihintojen kehityksen vaikutusta yritysten kannattavuuteen ja palkanmaksuvaraan voidaan tarkastella reaalisilla yksikkötyökustannuksilla, jossa työvoimakustannusten kehitystä verrataan euromääräiseen arvonlisäykseen (kuvio 15). Tämän luvun alussa esitetty nimellisten yksikkötyökustannusten tarkastelu ei huomioi vaihtosuhteen heikkenemisen vaikutusta, sillä työvoimakustannukset suhteutetaan siinä tuotannon määrälliseen kehitykseen. Reaalisilla yksikkötyökustannuksilla tarkasteltuna⁴, Suomen tehdasteollisuuden kustannuskilpailukyky suhteessa muihin maihin näyttää heikentyneen vielä enemmän kuin nimellisillä yksikkötyökustannuksilla mitattuna vuodesta 2009 alkaen. Tähän on syynä erityisesti sähkö- ja elektroniikkateollisuuden arvonlisäyksen romahdus, sillä muun tehdasteollisuuden reaalisten yksikkötyökustannusten kasvu on ollut huomattavasti maltillisempaa. Vuonna 2014 Suomen tehdasteollisuuden reaaliset yksikkötyökustannukset laskivat hieman.

⁴ Palkansaajakorvaukset per arvonlisäys käyvin hinnoin.

Kuvio 15. Reaaliset yksikkötyökustannukset tehdasteollisuudessa
Työvoimakustannukset per arvonlisäys käyvin hinnoin

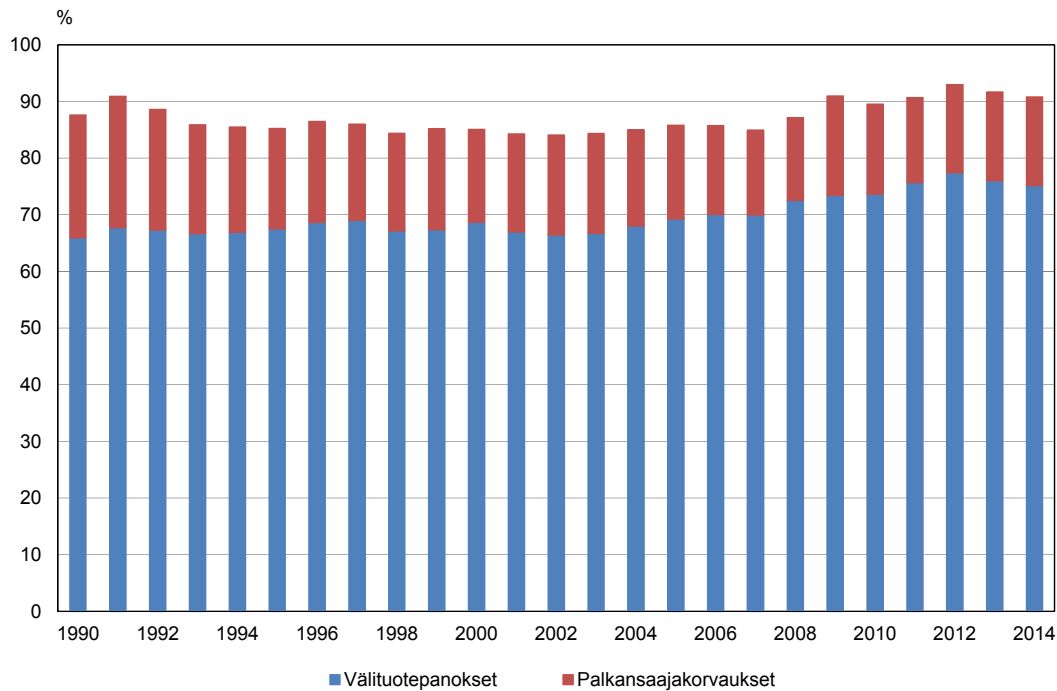
Lähde: Eurostat, Tilastokeskus, VM

Palvelusektorilla eli muilla kuin alkutuotannon, laajan teollisuuden ja rakentamisen toimialoilla euromääräiset reaaliset yksikkötyökustannukset ovat kehittyneet vuoden 2005 jälkeen kilpailijamaita, mm. Ruotsia ja Saksaa, hitaammin. Suomessa palvelusektorin reaaliset yksikkötyökustannukset olivat vuonna 2014 noin kaksi prosenttia, Saksassa noin seitsemän prosenttia ja Ruotsissa viisi prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005.

Välipanostusten huomioiminen kilpailukyyn osatekijänä on entistä tärkeämpää, sillä niiden osuus teollisuusmaiden välisessä kaupassa vaihdettavien tuotteiden tuotantokustannuksista on pitkällä aikavälillä kasvanut. Myös Suomessa välituotepanosten osuus on kasvanut ja työvoimakustannusten osuus pienentynyt (kuvio 16). Suomen tehdasteollisuudessa välituotepanosten osuus tuotoksen (myynnin) arvosta oli liki 77 % vuonna 2013. Ulkomailta ostettujen välipanosten kallistuminen on yksi vaihtosuhtekehitykseen vaikuttava tekijä. Välituotepanoksista huomattavan suuri osa on kuitenkin kotimaisia. Tehdasteollisuudessa noin 60 % välituotekäytöstä on kotimaista⁵. Välituotekustannukset vaikuttavat siten yritysten kannattavuuteen ja kilpailukykyyn paitsi tuontienergian ja raaka-ainehintojen kautta, myös esimerkiksi vuokrien ja liikkeenjohdon palvelujen hintakehityksen välityksellä.

⁵ Laskelma on tehty valtiovarainministeriön kansantalousosastolla perustuen kansantalouden tilinpidon tarjonta- ja käyttötaulukoihin.

Kuvio 16. Palkansaajakorvaukset ja välituotepanokset tehdasteollisuuden tuotoksessa

Lähde: Tilastokeskus, VM

Välituotepanosten luomia kustannuspaineita voidaan myös tarkastella mittaamalla, kuinka paljon yhden tuotteen valmistamisesta syntyy välituote⁶- ja työvoimakustannuksia⁷ (kuvio 17). Näin tarkasteluna Suomen tehdasteollisuudessa kustannuspaineet ovat viime vuosina tulleet enemmän välituotteiden kuin suorien työvoimakustannusten suunnasta. Tässä yhteydessä on huomattava, että välituotepanokset sisältävät melko paljon epäsuoria työvoimakustannuksia, joita voidaan arvioida tarkastelemalla eri tuotteiden palkkasisältöä. Näin arvioiden tehdasteollisuuden kotimaisista välituotepanoksista miltei 40 % on palkkoja⁸, jolloin suorien ja epäsuorien kotimaisten työvoimakustannusten yhteenlaskettu osuus tuotoksesta on noin 30 %.

Tehdasteollisuuden työvoimakustannukset tuotosyksikköä kohden olivat vuonna 2014 vain runsaat viisi prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005. Välituotekustannukset tuotosyksikköä kohden olivat puolestaan hieman yli 20 prosenttia korkeammalla tasolla kuin vuonna 2005. Tähän kehitykseen voi olla useita selityksiä, sillä välituotekustannukset tuotosyksikköä kohden muuttuvat sekä panosten määrän että hinnan muuttuessa. Yritykset ovat esimerkiksi voineet korvata omaa työtä alihankinnalla, yritysten oma tuoterakenne on voinut muuttua tai välituotteiden hinnat ovat mahdollisesti nousseet yritysten maksamia palkkoja nopeammin. Erityisesti raakaöljyn hinnan voimakkaat vaihtelut ovat viime vuosina vaikuttaneet välituotekustannusten kehitykseen.

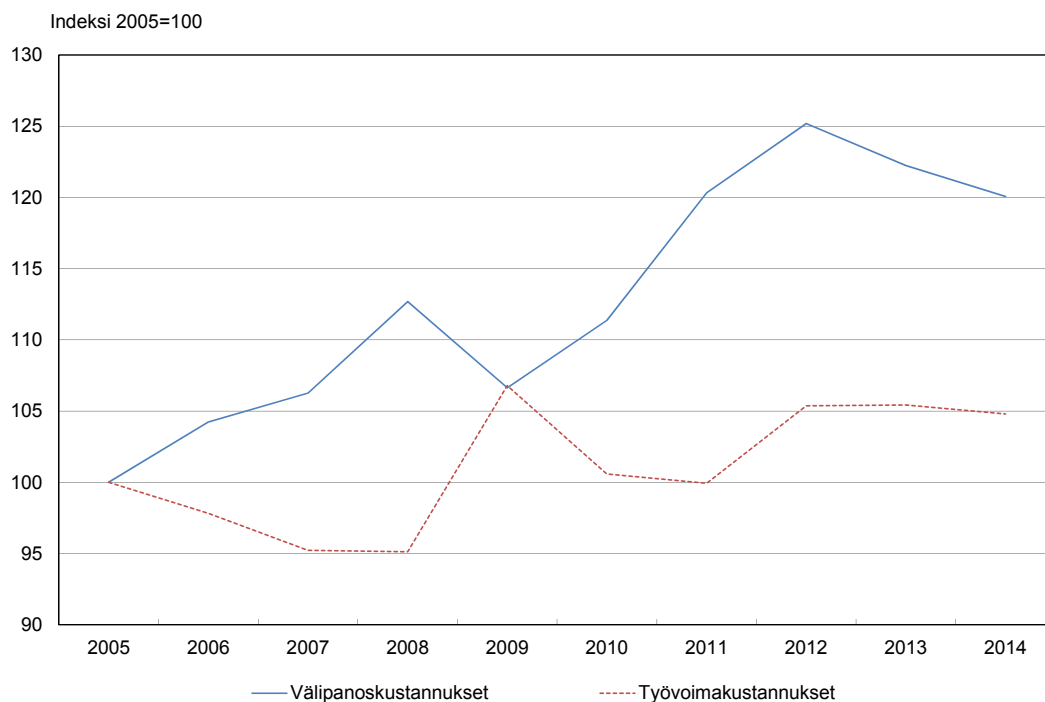
⁶ Välituotekäyttö (käyvin hinnoin) jaettuna tuotoksella (kiintein hinnoin).

⁷ Palkansaajakorvaukset jaettuna tuotoksen määrällä.

⁸ Laskelma on tehty valtiovarainministeriön kansantalousosastolla perustuen kansantalouden tilinpidon tarjontajakäyttötaulukoihin.

Kuviossa 17 nähty tehdasteollisuuden väliuotekustannusten kasvu näkyy osaltaan myös kuviossa 15, jossa on kuvattu tehdasteollisuuden reaalisia yksikkötyökustannuksia. Väliuotepanosten hinnan nousu vähentää käypähintaista arvonlisäystä ja johtaa siten reaalisten yksikkötyökustannusten kohoamiseen, *ceteris paribus*.

Kuvio 17. Välipanoskustannus ja työvoimakustannus tuotosyksikköä kohden tehdasteollisuudessa

Lähde: Tilastokeskus, VM

LIITTEET

Liite 1: Muutoksia veroissa ja etuuksissa

Seuraavassa on luettelomaisesti tiivistetty ne veroja ja sosiaalietuuksia koskevat muutokset, jotka on huomioitu valtiovarainministeriön ennusteessa ja jotka vaikuttavat tässä raportissa tarkasteltuihin tuloihin ja kustannuksiin lähivuosina. Ne on jaettu ansiotuloista kannettaviin veroihin, jotka vaikuttavat suoraan käytettävissä oleviin nettotuloihin sekä välilliseen verotukseen, joka kuluttajahintojen kautta niin ikään vaikuttaa ostovoimakehitykseen. Lisäksi luettelo sisältää sosiaalietuuksia ja yritysten veroja koskevat muutokset.

Ansiotuloista kannettavat verot

- Estääkseen työn verotuksen kiristyminen kaikilla tulotasoilla ansiotason nousun ja inflaation vuoksi tehdään vuonna 2016 tarkistukset valtion progressiiviseen tuloveroasteikkoon, työtulovähennykseen ja kunnallisverotuksen perusvähennykseen (n. 180 milj. euroa). Lisäksi työtulovähennystä muutetaan siten, että perustemuutokset keventävät tuloverotusta yhteensä 530 milj. eurola tänä vuonna. Vuonna 2017 valtion tuloveroasteikon rajoja tarkistetaan at:n mukaisesti.
- Kotitalousvähennystä korotetaan v. 2017. (30 milj. euroa)
- Asuntolainan korkovähennysoikeuden asteittainen lisärajaaminen 25 prosenttiin v. 2019 mennessä (-10 %-yks. vuodessa)
- Uusi tuloluokka valtioverotuksessa yli 100 000 euron ansiotuloille vuosina 2013–2018 jatketaan vuoteen 2019 saakka. Vuodesta 2016 alkaen tuloaraja alennettiin 72 300 euroon.
- Keskimääräisen kunnallisveron kiristyminen 0,1 prosenttiyksikköä v. 2016.
- Asuntolainan korkovähennysoikeuden asteittainen rajaaminen 50 prosenttiin v. 2018 mennessä
- Perintö- ja lahjaverotuksen kiristys korottamalla asteikkojen kaikkia rajaveroprosentteja yhdellä prosenttiyksiköllä ja yli miljoonan euron lahja- ja perintöosuuksien veroluokka pysyväksi v. 2016

Välillisesti kannettavat verot

- Tupakkaverotuksen kiristys asteittain 2015-2019
- Ajoneuvoverotuksen kiristys 2016-2017
- Autoveroa alennetaan hallituskauden aikana
- Kaivostoiminnan verotusta kevennetään siirtämällä se sähköveroluokkaan II:een v. 2017.

Yritysverotus

- Tuotannollisiin investointeihin sovelletaan korotettuja poisto-oikeuksia 2013–2016
- Väylämaksut puolitetaan ja tavaraliikenteen ratavero poistetaan vuosiksi 2015–2017
- Yrittäjävähennyksen käyttöönotto v. 2017
- Osakeyhtiöiden tappioiden vähennysoikeuden laajennus

Etuudet

- Hallitusohjelman mukainen 200 milj. euron suuruinen säästö ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan v. 2017. (nettovaikutus julkiseen talouteen 135 milj. euroa)
- Hallitusohjelman mukainen säästö vuorotteluvapaaseen v. 2016.
- Asumistuki uudistus v. 2015. Asumistuen 300 euron suojaosan käyttöönotto 1.9.2015.
- Hallitusohjelman mukainen asumistuen perusteiden tarkistus v. 2016.
- V. 2016 KEL-indeksi alenee 0,4 % inflaatiokehityksen vuoksi. Vuosina 2017-19 täysimääräinen KEL-indeksijäädytys. Lapsilisien indeksisidonnaisuus lakautetaan 2016.
- Kunnille annetaan mahdollisuus korottaa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korotus v. 2016
- Hallitusohjelman mukainen lääke- ja sairaanhoitokorvausten alentaminen v. 2016–2017.
- Hallitusohjelman mukainen säästö sairaus- ja vanhempainpäivärahoihin v. 2016.

Liite 2: Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain (Lähde: Eurostat, VM)

Yksikkötyökustannusten kehitys euroalueella ja maittain.									Keskimäärin		Yhteensä	
Euroalue	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	1,9	2,1	1,5	1,6	1,4	1,4	1,6	2,1	2,2	1,7	42,7	5,2
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	-0,1	0,0	0,0	-0,2	--	--	--	-0,1	--	-1,5	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,0	2,1	1,5	1,6	1,6	--	--	--	2,3	--	44,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	2,6	1,5	-0,4	0,4	0,3	0,7	0,9	0,9	0,6	0,8	10,2	2,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-0,7	0,6	1,9	1,2	1,1	0,7	0,7	1,2	1,6	0,9	29,4	2,6
Itävalta	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	1,1	2,0	2,7	2,2	1,7	1,8	1,8	1,8	2,2	1,8	40,6	5,4
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,1	--	--	--	0,0	--	-0,3	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,1	2,0	2,7	2,1	1,6	--	--	--	2,2	--	41,0	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,2	1,2	-0,3	-0,1	-0,5	-0,1	0,7	0,6	0,7	0,4	11,4	1,1
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-0,1	0,8	3,0	2,3	2,3	1,9	1,1	1,2	1,5	1,4	26,3	4,3
Saksa	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,6	3,0	2,5	1,8	2,6	2,9	2,7	3,2	1,5	2,9	27,2	9,1
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	-0,4	-0,2	-0,2	-0,1	--	--	--	-0,1	--	-1,4	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,5	3,4	2,8	2,1	2,7	--	--	--	1,6	--	29,0	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	3,8	2,3	-0,7	-0,3	0,7	1,2	1,3	1,1	0,6	1,2	9,6	3,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-1,2	0,7	3,3	2,2	1,9	1,6	1,4	2,1	0,9	1,7	16,1	5,2
Espanja	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	0,2	0,7	-1,5	0,9	-0,4	0,5	0,6	1,2	2,4	0,8	46,9	2,5
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,3	0,0	0,1	0,0	0,2	--	--	--	--	--	--	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	-0,2	0,7	-1,6	0,9	-0,6	--	--	--	--	--	--	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,8	1,7	1,5	1,3	0,4	0,1	0,1	0,2	0,7	0,2	11,5	0,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-1,6	-1,0	-2,9	-0,4	-0,9	0,4	0,6	1,0	1,7	0,7	31,8	2,0
Ranska	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,8	2,3	2,2	1,6	1,4	0,8	1,3	1,5	2,5	1,2	48,8	3,7
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,2	0,6	0,2	0,3	0,2	--	--	--	0,0	--	0,0	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,0	1,7	2,0	1,2	1,2	--	--	--	2,5	--	48,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	1,8	1,3	-0,1	0,7	-0,1	0,7	0,9	0,9	0,7	0,8	11,9	2,5
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	1,0	1,0	2,3	0,9	1,5	0,1	0,4	0,7	1,8	0,4	32,9	1,1
Italia	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,3	1,0	-1,1	0,9	0,8	0,8	0,8	1,6	1,9	1,1	35,2	3,3
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,1	0,0	-0,1	-0,2	-0,1	--	--	--	-0,1	--	-2,3	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,2	1,0	-1,0	1,1	0,9	--	--	--	2,0	--	38,3	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	2,4	0,3	-2,5	0,0	-0,5	0,1	0,7	0,9	-0,3	0,6	-4,6	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-0,1	0,7	1,4	0,9	1,3	0,7	0,1	0,7	2,2	0,5	41,7	1,5
Alankomaat	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	0,4	1,8	2,1	2,0	2,0	1,0	1,9	1,9	2,7	1,6	52,8	4,8
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,8	0,3	0,9	0,1	1,4	--	--	--	0,2	--	3,3	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	1,2	1,4	1,2	1,9	0,6	--	--	--	2,5	--	48,0	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	2,1	0,8	-0,9	0,4	1,2	0,9	1,2	1,2	0,8	1,1	13,0	3,3
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-1,7	1,0	3,0	1,5	0,8	0,0	0,7	0,7	1,9	0,5	35,2	1,4
Suomi	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,2	3,6	2,8	1,3	1,4	1,2	1,3	1,1	2,9	1,2	57,5	3,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	-0,8	0,2	0,1	0,0	-0,1	--	--	--	-0,2	--	-3,1	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	3,1	3,4	2,6	1,3	1,5	--	--	--	3,1	--	62,6	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	3,7	1,3	-2,3	-0,4	0,4	0,7	0,4	0,5	0,8	0,5	14,2	1,7
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-1,4	2,3	5,2	1,8	0,9	0,4	0,9	0,6	2,0	0,6	38,0	2,0
Ruotsi	2010	2011	2012	2013	2014	2015e	2016e	2017e	99-14	15e-17e	99-14	15e-17e
Palkansaajakorvaukset työntekijää kohden, %-muutos	2,2	3,2	3,1	1,9	2,2	2,7	2,8	2,9	3,5	2,8	73,9	8,6
Työnantajan sotumaksujen vaikutus, %-yksikköä	0,0	0,2	0,2	0,3	0,1	--	--	--	0,4	--	6,2	--
Palkat ja palkkiot työntekijää kohden, %-muutos	2,2	3,0	2,8	1,7	2,1	--	--	--	3,1	--	63,8	--
Tuottavuus työntekijää kohden, %-muutos	5,0	0,5	-1,0	0,3	0,9	1,7	1,2	1,1	1,4	1,3	24,1	4,0
Yksikkötyökustannukset, %-muutos	-2,6	2,6	4,1	1,7	1,2	1,0	1,6	1,8	2,1	1,5	40,1	4,5

VALTIONEUVOSTON KANSLIA

SNELLMANINKATU 1, HELSINKI

PL 23, 00023 VALTIONEUVOSTO

p. 0295 16001

info@vnk.fi

vnk.fi/julkaisut